Kunsill
tal-Unjoni Ewropea

Brussell, 24 ta' Settembru 2025
(OR. en)

13152/25

AG 141	**COMPET 911**
INST 261	**CULT HERIT 16**
SOC 622	**EMPL 410**
COH 176	**STATIS 65**
SUSTDEV 70	**PTOM 15**
ECOFIN 1234	**FREMP 247**
BUDGET 24	**GENDER 175**
DEVGEN 157	**ANTIDISCRIM 84**

NOTA TA' TRAŻMISSJONI

minn:	Is-Segretarju Ġenerali tal-Kummissjoni Ewropea, iffirmata mis-Sa Martine DEPREZ, Direttur
data meta waslet:	5 ta' Settembru 2025
lil:	Is-Sa Thérèse BLANCHET, Segretarju Ġenerali tal-Kunsill tal-Unjoni Ewropea
Nru dok. Cion:	C(2025) 6015 final
Suġġett:	KOMUNIKAZZJONI TAL-KUMMISSJONI dwar l-Inizjattiva taċ-Ċittadini Ewropej "Il-politika ta' koeżjoni għall-ugwaljanza tar-reġjuni u s-sostenibbiltà tal-kulturi reġjonali"

Id-delegazzjonijiet isibu mehmuż id-dokument C(2025) 6015 final.

Mehmuż: C(2025) 6015 final

IL-KUMMISSJONI
EWROPEA

Brussell, 3.9.2025
C(2025) 6015 final

KOMUNIKAZZJONI TAL-KUMMISSJONI

dwar l-Inizjattiva taċ-Ċittadini Ewropej "Il-politika ta' koeżjoni għall-ugwaljanza tar-reġjuni u s-sostenibbiltà tal-kulturi reġjonali"

MT MT

1. INTRODUZZJONI: INIZJATTIVA TAĊ-ĊITTADINI

L-inizjattiva taċ-ċittadini Ewropej (IĊE), skont l-Artikolu 11(4) tat-Trattat dwar l-Unjoni Ewropea (TUE), tippermetti liċ-ċittadini tal-UE jistiednu lill-Kummissjoni Ewropea tippreżenta proposta għal att legali tal-Unjoni bil-għan li jiġu implimentati t-Trattati tal-UE. Biex jagħmlu dan, iridu jiġbru firem minn mill-anqas miljun ċittadin tal-UE u jilħqu l-limiti minimi meħtieġa f'mill-anqas seba' Stati Membri. Ir-Regolament (UE) 2019/788[1] (ir-"Regolament dwar l-IĊE") jistabbilixxi regoli dettaljati dwar l-IĊE.

"Il-politika ta' koeżjoni għall-ugwaljanza tar-reġjuni u s-sostenibbiltà tal-kulturi reġjonali" hija l-ħdax-il IĊE[2] ppreżentata lill-Kummissjoni għal eżami, wara li laħqet il-limiti meħtieġa mit-TUE u mir-Regolament dwar l-IĊE. Hija wkoll l-ewwel inizjattiva ta' suċċess li trid tiġi eżaminata mill-Kummissjoni skont il-mandat 2024-2029 tagħha.

L-organizzaturi jiddeskrivu l-objettivi tagħhom kif ġej:

> *Il-politika ta' koeżjoni tal-UE għandha tagħti attenzjoni speċjali lil reġjuni b'karatteristiċi nazzjonali, etniċi, kulturali, reliġjużi jew lingwistiċi li huma differenti minn dawk tar-reġjuni tal-madwar.*
>
> *"Għal dawn ir-reġjuni, inklużi żoni ġeografiċi bl-ebda kompetenzi amministrattivi, jenħtieġ li l-prevenzjoni ta' xogħol ekonomiku b'lura, is-sostenn tal-iżvilupp u l-preservazzjoni tal-kundizzjonijiet għall-koeżjoni ekonomika, soċjali u territorjali jsiru b'mod li jiżguraw li l-karatteristiċi tagħhom jibqgħu l-istess. Għal dan, dawn ir-reġjuni għandu jkollhom l-istess opportunità biex ikollhom aċċess għal fondi varji tal-UE u l-preservazzjoni tal-karatteristiċi tagħhom u l-iżvilupp ekonomiku xieraq tagħhom għandu jkun garantit, sabiex ikun jista' jiġi sostnut l-iżvilupp tal-UE u tinżamm id-diversità kulturali tagħha.*

F'Anness ippreżentat mat-talba għar-reġistrazzjoni tagħhom, l-organizzaturi ppreżentaw diversi proposti biex jintlaħqu l-objettivi tal-IĊE:

1. Jiġi definit il-kunċett ta' "reġjuni ta' minoranza nazzjonali/etnika", jew sempliċiment "reġjuni nazzjonali", jiġifieri "reġjuni b'karatteristiċi nazzjonali, etniċi, kulturali, reliġjużi jew lingwistiċi li huma differenti minn dawk tar-reġjuni tal-madwar" f'att legali tal-UE.
2. Lil hinn mid-definizzjoni tal-kunċett ta' reġjuni nazzjonali, l-att legali li għandu jiġi elaborat mill-Kummissjoni jrid jidentifika wkoll b'mod espliċitu dawn ir-reġjuni, filwaqt li jqis il-kriterji fid-dokumenti internazzjonali elenkati[3] u r-rieda tal-komunitajiet affettwati.

---

[1] Ir-Regolament (UE) 2019/788 tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tas-17 ta' April 2019 dwar l-inizjattiva taċ-ċittadini Ewropej (ĠU L 130, 17.5.2019, p. 55-81; ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2019/788/oj).

[2] https://citizens-initiative.europa.eu/initiatives/details/2019/000007_mt.

[3] Id-dokumenti elenkati huma: ir-Rakkomandazzjoni 1811/2007 tal-Kunsill tal-Ewropa dwar ir-Reġjonalizzazzjoni fl-Ewropa; il-Konvenzjoni Qafas għall-Ħarsien tal-Minoranzi Nazzjonali; ir-Rakkomandazzjoni 1201/1993 tal-Kunsill tal-Ewropa; il-Karta Ewropea għal-Lingwi Reġjonali jew Minoritarji; ir-Rakkomandazzjoni 1334/2003 tal-Kunsill tal-Ewropa; it-tradizzjonijiet kostituzzjonali li huma komuni bejn l-Istati Membri; il-ġurisprudenza tal-Qorti Ewropea tal-Ġustizzja u tal-Qorti Ewropea tad-Drittijiet tal-Bniedem; l-Artikolu 3 tat-TUE; l-Artikolu 167 tal-TFUE.

3. Tiġi estiża l-lista ta' reġjuni li huma anqas favoriti msemmija fl-Artikolu 174 tat-Trattat dwar il-Funzjonament tal-Unjoni Ewropea biex jiġu inklużi kategoriji ġodda, bħal reġjuni b'karatteristiċi nazzjonali, lingwistiċi u kulturali distinti, imsejħa reġjuni ta' minoranza nazzjonali/etnika.
4. L-iżgurar li l-Fondi tal-Unjoni ma jintużawx b'modi li jbiddlu l-kompożizzjoni etnika, l-identità reġjonali, jew il-wirt kulturali tar-reġjuni nazzjonali. Dan jinkludi l-prevenzjoni tal-użu ta' Fondi tal-Unjoni biex jiġu appoġġati l-politiki dwar l-impjiegi li jinkoraġġixxu r-residenza ta' forza tax-xogħol bi sfondi kulturali jew lingwistiċi differenti.
5. Jitqiesu l-konfini lingwistiċi, etniċi u kulturali meta tiġi fformata l-klassifikazzjoni komuni ta' unitajiet territorjali għall-istatistika (NUTS, Nomenclature of territorial units for statistics). Il-grupp ta' organizzaturi jipproponi li dawn il-konfini għandhom jirriflettu r-rieda tal-komunitajiet awtoktoni, espressa permezz ta' referendum lokali qabel id-delimitazzjoni tar-reġjuni.
6. L-iżgurar li l-Istati Membri jirrispettaw l-impenji internazzjonali tagħhom rigward il-minoranzi nazzjonali. L-organizzaturi jqisu li n-nuqqas ta' konformità ma' dawn l-impenji jikkostitwixxi ksur tal-valuri elenkati fl-Artikolu 2 tat-Trattat dwar l-Unjoni Ewropea, li potenzjalment jiskatta proċedura ta' ksur kif deskritt fl-Artikolu 7.

L-organizzaturi talbu li l-Kummissjoni tirreġistra l-inizjattiva fit-18 ta' Ġunju 2013. Il-Kummissjoni inizjalment irrifjutat li tirreġistra l-IĊE proposta[4], filwaqt li ddikjarat li s-suġġett tagħha kien manifestament barra mill-qafas tas-setgħat tal-Kummissjoni li tippreżenta proposta għal att legali tal-Unjoni għall-fini tal-implimentazzjoni tat-Trattati. Madankollu, wara s-sentenza tal-Qorti tal-Ġustizzja fil-Kawża C-420/16 P[5], il-Kummissjoni rreġistrat l-inizjattiva fis-7 ta' Mejju 2019, għalkemm b'mod kwalifikat. L-Artikolu 1(2) tad-deċiżjoni ta' reġistrazzjoni[6] jiddikjara li dikjarazzjonijiet ta' appoġġ għall-inizjattiva jistgħu jinġabru biss "abbażi tal-fehim li timmira għal proposti mill-Kummissjoni ta' atti legali li jistabbilixxu l-kompiti, l-objettivi ta' prijorità u l-organizzazzjoni tal-Fondi Strutturali u sakemm l-azzjonijiet li għandhom jiġu ffinanzjati jwasslu għat-tisħiħ tal-koeżjoni ekonomika, soċjali u territorjali tal-Unjoni".

Barra minn hekk, il-Premessa 5 tad-deċiżjoni ta' reġistrazzjoni tiddikjara li "l-atti legali tal-Unjoni għall-fini tal-implimentazzjoni tat-Trattati jistgħu jiġu adottati fid-definizzjoni tal-kompiti, l-objettivi prijoritarji u l-organizzazzjoni tal-Fondi Strutturali li jistgħu jinvolvu r-raggruppament tal-Fondi, skont l-Artikolu 177 tat-Trattat dwar il-Funzjonament tal-Unjoni Ewropea (TFUE)".

---

4 Id-Deċiżjoni tal-Kummissjoni C(2013) 4975 tal-25 ta' Lulju 2013.

5 Is-Sentenza tal-Qorti tas-7 ta' Marzu 2019, *Balázs-Árpád Izsák u Attila Dabis vs Il-Kummissjoni Ewropea*, Kawża C-420/16 P, ECLI:EU:C:2019:177. L-organizzaturi, appoġġati mill-Ungerija, kienu talbu lill-Qorti Ġenerali għall-annullament tar-rifjut tal-Kummissjoni li tirreġistra l-IĊE (il-Kawża T-529/13). Il-Qorti Ġenerali ċaħdet l-applikazzjoni. L-organizzaturi mbagħad appellaw is-sentenza quddiem il-Qorti tal-Ġustizzja (il-Kawża C-420/16 P), li annullat is-sentenza tal-Qorti Ġenerali fil-Kawża T-529/13 u annullat id-Deċiżjoni tal-Kummissjoni C(2013) 4975.

6 Id-Deċiżjoni tal-Kummissjoni (UE) 2019/721 tat-30 ta' April 2019 dwar l-inizjattiva proposta taċ-ċittadini bit-titolu "Politika ta' koeżjoni għall-ugwaljanza bejn ir-reġjuni u għas-sostenibbiltà tal-kulturi reġjonali" (notifikata bid-dokument C(2019) 3304), ELI: http://data.europa.eu/eli/dec/2019/721/oj.

Għaldaqstant, l-eżami tal-Kummissjoni ta' din l-IĊE huwa bbażat strettament fuq il-kontenut kif irreġistrat, aktar milli fuq il-ġeneralità tal-objettivi tal-inizjattiva kif stabbilita mill-grupp ta' organizzaturi. Ir-reġistrazzjoni kwalifikata tal-IĊE ġiet ikkonfermata mid-deċiżjonijiet tal-Qorti Ġenerali[7] u tal-Qorti tal-Ġustizzja[8].

Wara l-verifika tad-dikjarazzjonijiet ta' appoġġ mill-awtoritajiet tal-Istati Membri li ġiet iffinalizzata fl-2022, l-organizzaturi ppreżentaw formalment l-IĊE lill-Kummissjoni fl-4 ta' Marzu 2025[9]. Fl-istess data, il-Kummissjoni ppubblikat l-avviż rilevanti li jikkonferma l-validità tal-inizjattiva fir-reġistru tal-IĊE. Huma elaboraw ulterjorment dwar l-objettivi tal-inizjattiva matul laqgħa mal-Kummissjoni fil-25 ta' Marzu 2025 u bi preżentazzjoni bil-miktub wara dik il-laqgħa, kif ukoll matul seduta pubblika organizzata mill-Parlament Ewropew fil-25 ta' Ġunju 2025. Barra minn hekk, fl-10 ta' Lulju 2025 sar dibattitu plenarju fil-Parlament Ewropew dwar l-IĊE.

Din il-Komunikazzjoni tistabbilixxi l-analiżi u l-konklużjonijiet tal-Kummissjoni dwar l-inizjattiva u kwalunkwe azzjoni li beħsiebha tieħu b'reazzjoni għall-inizjattiva f'konformità mal-Artikolu 15(2) tar-Regolament dwar l-IĊE.

2. KUNTEST

2.1. Qafas legali eżistenti

Politika ta' koeżjoni tal-UE

B'baġit totali ta' EUR 392 biljun għall-perjodu ta' programmazzjoni 2021-2027, il-politika ta' koeżjoni hija l-politika ewlenija ta' investiment tal-Unjoni Ewropea biex jiġi implimentat l-objettiv tat-Trattat li tissaħħaħ il-koeżjoni ekonomika, soċjali u territorjali.

Skont l-Artikolu 174 tat-TFUE, sabiex tissaħħaħ il-koeżjoni ekonomika, soċjali u territorjali tagħha, l-Unjoni hija impenjata li "tnaqqas id-diverġenzi bejn il-livelli ta' żvilupp tar-reġjuni varji u r-ritard ta' dawk ir-reġjuni li huma anqas favoriti", u għandha tingħata attenzjoni partikolari lil "żoni rurali, lil żoni milquta minn tranżizzjoni industrijali, u lil reġjuni li jbatu minn żvantaġġi naturali jew demografiċi gravi u permanenti bħal pereżempju r-reġjuni tat-Tramuntana mbiegħda b'densità ta' popolazzjoni baxxa ħafna, u reġjuni insulari, reġjuni transfruntiera u reġjuni muntanjużi".

---

7 Is-sentenza tal-Qorti Ġenerali tal-10 ta' Novembru 2021, *Ir-Rumanija vs Il-Kummissjoni*, Kawża T-495/19, EU:T:2021:781.

8 Is-sentenza tal-Qorti tat-22 ta' Frar 2024, *Ir-Rumanija vs Il-Kummissjoni Ewropea*, *L-Ungerija*, Kawża C-54/22 P, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/2387/oj.

9 Din l-IĊE ġiet irreġistrata skont ir-Regolament (UE) Nru 211/2011 tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tas-16 ta' Frar 2011 dwar l-inizjattiva taċ-ċittadini, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2011/211/2020-01-01 (l-ewwel Regolament dwar l-IĊE). L-ewwel Regolament dwar l-IĊE ma stabbilixxiex skadenza sa meta l-organizzaturi kellhom jippreżentaw l-inizjattiva valida tagħhom lill-Kummissjoni għall-eżami.

Il-politika ta' koeżjoni hija ta' benefiċċju għar-reġjuni kollha tal-UE, u għandha l-għan li tagħti spinta lill-ħolqien tal-impjiegi, issaħħaħ il-kompetittività tan-negozju, trawwem it-tkabbir ekonomiku u tippromwovi l-iżvilupp sostenibbli, u ttejjeb il-kwalità tal-ħajja għaċ-ċittadini tal-UE.

Din titwassal permezz ta' erba' fondi ddedikati għall-perjodu ta' programmazzjoni 2021-2027: il-Fond Ewropew għall-Iżvilupp Reġjonali (FEŻR), li jinvesti fl-iżvilupp soċjali u ekonomiku tar-reġjuni kollha tal-UE; il-Fond ta' Koeżjoni, li jinvesti fl-ambjent u fit-trasport fil-pajjiżi tal-UE li huma anqas prosperużi; il-Fond Soċjali Ewropew Plus (FSE+), li jappoġġa l-impjiegi u joħloq soċjetà ġusta u soċjalment inklużiva fil-pajjiżi tal-UE; u l-Fond għal Tranżizzjoni Ġusta (JTF, Just Transition Fund) li jappoġġa r-reġjuni l-aktar affettwati mit-tranżizzjoni lejn in-newtralità klimatika.

Enfasi territorjali

Il-politika ta' koeżjoni hija mfassla b'enfasi territorjali qawwija. Il-biċċa l-kbira tal-finanzjament tal-politika ta' koeżjoni huwa kkonċentrat fuq pajjiżi u reġjuni anqas żviluppati sabiex jgħinhom jikbru u jlaħħqu ma' reġjuni aktar żviluppati. Biex jitnaqqsu d-disparitajiet ekonomiċi, soċjali u territorjali li jippersistu, l-UE tgħin liċ-ċittadini kollha, jgħixu fejn jgħixu, filwaqt li fl-istess ħin iżżid il-potenzjal tat-tkabbir tal-Unjoni.

Il-politika ta' koeżjoni tipprovdi wkoll għodod speċjali ta' kura jew ta' investiment lit-territorji biex jindirizzaw kwistjonijiet speċifiċi. Dawn huma ta' benefiċċju għal: reġjuni tal-fruntiera u żoni involuti fil-kooperazzjoni transfruntiera; żoni urbani; żoni remoti, muntanjużi, gżejjer u skarsament popolati; u reġjuni ultraperiferiċi.

Ir-reġjuni ultraperiferiċi jibbenefikaw minn miżuri speċifiċi u minn finanzjament addizzjonali biex jikkumpensaw għas-sitwazzjoni strutturali soċjali u ekonomika flimkien mal-iżvantaġġi permanenti li jirriżultaw mill-fatturi msemmija fl-Artikolu 349 tat-TFUE. Ir-reġjuni tat-Tramuntana skarsament popolati jibbenefikaw minn miżuri speċifiċi u minn finanzjament addizzjonali biex jikkumpensaw għall-iżvantaġġi gravi u naturali jew demografiċi msemmija fl-Artikolu 2 tal-Protokoll Nru 6 għall-Att tal-Adeżjoni tal-1994.

Madankollu, il-politika ta' koeżjoni ma hijiex biss dwar l-appoġġ territorjali. Għandha impatt qawwi f'ħafna oqsma. L-investimenti tagħha jgħinu sabiex jintlaħqu bosta objettivi tal-politika tal-UE u jikkumplementaw politiki u fondi tal-UE oħra li jittrattaw pereżempju l-edukazzjoni, l-impjiegi, l-enerġija, l-ambjent, is-suq uniku, ir-riċerka u l-innovazzjoni.

Rispett tal-prinċipji orizzontali

Il-politika ta' koeżjoni trid tiġi implimentata b'rispett sħiħ tal-prinċipji orizzontali stabbiliti fit-Trattati tal-UE, jiġifieri:

- l-Artikolu 2 tat-TUE – jistabbilixxi l-valuri fundamentali li fuqhom hija msejsa l-UE, inkluż ir-rispett għad-dinjità tal-bniedem, il-libertà, id-demokrazija, l-ugwaljanza, l-istat tad-dritt, u d-drittijiet tal-bniedem. Huwa jenfasizza li dawn il-valuri huma komuni għall-Istati Membri kollha u jirfdu soċjetà bbażata fuq il-pluraliżmu, in-nondiskriminazzjoni, it-tolleranza, il-ġustizzja, is-solidarjetà, u l-ugwaljanza bejn il-ġeneri.

- L-Artikolu 3 tat-TUE – jiddeskrivi l-objettivi ġenerali tal-UE, inkluż l-iżvilupp sostenibbli, il-koeżjoni soċjali, u s-solidarjetà.
- L-Artikolu 5 tat-TUE – jistabbilixxi l-prinċipji tas-sussidjarjetà u tal-proporzjonalità, filwaqt li jiżgura li d-deċiżjonijiet jittieħdu kemm jista' jkun qrib iċ-ċittadini tal-UE.
- L-Artikolu 10 tat-TFUE – jirrikjedi li l-UE tiġġieled id-diskriminazzjoni u tippromwovi l-ugwaljanza fil-politiki kollha tagħha.

Il-Karta tad-Drittijiet Fundamentali tal-Unjoni Ewropea ("il-Karta tad-Drittijiet Fundamentali") tistabbilixxi d-drittijiet, il-libertajiet u l-prinċipji li jiggwidaw il-politiki u l-azzjonijiet tal-Unjoni Ewropea. Hija vinkolanti fuq l-istituzzjonijiet tal-UE u fuq l-Istati Membri biss meta jkunu qed jimplimentaw id-dritt tal-UE[10]. L-Artikolu 21 tal-Karta tad-Drittijiet Fundamentali jipprojbixxi b'mod espliċitu d-diskriminazzjoni fuq kwalunkwe bażi, inkluż is-sess, ir-razza, il-kulur, l-oriġini etnika jew soċjali, il-karatteristiċi ġenetiċi, il-lingwa, ir-reliġjon jew it-twemmin, l-opinjoni politika jew opinjoni oħra, is-sħubija f'minoranza nazzjonali, il-proprjetà, it-twelid, id-diżabilità, l-età jew l-orjentazzjoni sesswali, kif ukoll id-diskriminazzjoni minħabba ċittadinanza fl-ambitu tad-dritt tal-UE.

Żviluppi fil-qafas legali tal-politika ta' koeżjoni

Minn meta t-talba għar-reġistrazzjoni tal-IĊE proposta ġiet ippreżentata fit-18 ta' Ġunju 2013, il-qafas legali li jirregola l-politika ta' koeżjoni għadda minn żviluppi sinifikanti. Dawn l-iżviluppi rriżultaw f'tisħiħ sinifikanti tal-obbligi li jiġu rrispettati l-prinċipji orizzontali, f'impenn akbar biex tiġi żgurata l-konformità mal-Karta tad-Drittijiet Fundamentali, u f'involviment imtejjeb taċ-ċittadini.

L-iżviluppi ewlenin introdotti fil-perjodi ta' programmazzjoni 2014-2020 u 2021-2027 jinkludu:

- Rispett imsaħħaħ tal-prinċipji orizzontali, inkluż il-ġlieda kontra d-diskriminazzjoni: Ġew introdotti rekwiżiti espliċiti għall-Kummissjoni u għall-Istati Membri biex jieħdu passi xierqa biex jipprevjenu d-diskriminazzjoni matul it-tħejjija u l-implimentazzjoni tal-programmi (l-Artikoli 7, 9(9), 15(2)(iii), 96(4)(a), 96(7)(b) u 125(3)(a) tar-Regolament (UE) Nru 1303/2013[11] kif ukoll il-kundizzjonalità ġenerali *ex ante* kontra d-diskriminazzjoni inkluża fil-Parti II tal-Anness XI tal-istess Regolament; u l-Artikoli 9(3), 22(3)(d)(iv) u 73(1) tar-Regolament (UE) 2021/1060[12]).

---

10 L-Artikolu 51 tal-Karta tad-Drittijiet Fundamentali.

11 Ir-Regolament (UE) Nru 1303/2013 tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tas-17 ta' Diċembru 2013 li jistabbilixxi dispożizzjonijiet komuni dwar il-Fond Ewropew għall-Iżvilupp Reġjonali, il-Fond Soċjali Ewropew, il-Fond ta' Koeżjoni, il-Fond Agrikolu Ewropew għall-Iżvilupp Rurali u l-Fond Marittimu u tas-Sajd Ewropew u li jistabbilixxi d-dispożizzjonijiet ġenerali dwar il-Fond Ewropew għall-Iżvilupp Reġjonali, il-Fond Soċjali Ewropew, il-Fond ta' Koeżjoni u l-Fond Ewropew għall-Affarijiet Marittimi u s-Sajd u li jħassar ir-Regolament tal-Kunsill (KE) Nru 1083/2006 (ĠU L 347, 20.12.2013, p. 320;ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2017/825/2018-11-13).

12 Ir-Regolament (UE) 2021/1060 tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tal-24 ta' Ġunju 2021 li jistipula dispożizzjonijiet komuni dwar il-Fond Ewropew għall-Iżvilupp Reġjonali, il-Fond Soċjali Ewropew Plus, il-Fond ta' Koeżjoni, il-Fond għal Tranżizzjoni Ġusta u l-Fond Ewropew għall-Affarijiet Marittimi, is-Sajd u l-Akkwakultura u r-regoli finanzjarji għalihom u għall-Fond għall-Ażil, il-Migrazzjoni u l-Integrazzjoni, il-Fond

- Salvagwardji aktar b'saħħithom biex tiġi żgurata l-konformità mal-Karta tad-Drittijiet Fundamentali: Il-perjodu ta' programmazzjoni 2021-2027 huwa kkaratterizzat minn salvagwardji aktar b'saħħithom dwar ir-rispett tad-drittijiet fundamentali u l-konformità mal-Karta tad-Drittijiet Fundamentali, kif muri mill-kundizzjonijiet abilitanti orizzontali fl-Anness III tar-Regolament (UE) 2021/1060, inkluż il-kundizzjoni abilitanti orizzontali "Applikazzjoni u implimentazzjoni effettiva tal-Karta tad-Drittijiet Fundamentali", flimkien ma' mekkaniżmu għall-monitoraġġ li tiġi ssodisfata, kif deskritt fl-Artikolu 15 tal-istess Regolament.

- Involviment aħjar taċ-ċittadini: Iċ-ċittadini issa għandhom opportunitajiet aħjar biex jinteraġixxu mal-awtoritajiet nazzjonali tagħhom bis-saħħa ta' diversi żviluppi, inkluż l-introduzzjoni ta' arranġamenti biex jiżguraw l-eżami effettiv tal-ilmenti relatati mal-fondi (l-Artikolu 74(3) tar-Regolament (UE) Nru 1303/2013 u l-Artikolu 69(7) tar-Regolament (UE) 2021/1060), l-involviment tas-sħab (l-Artikolu 5 tar-Regolament (UE) Nru 1303/2013 u l-Artikolu 8 tar-Regolament (UE) 2021/1060), u żieda sinifikanti fit-trasparenza, li tipprovdi liċ-ċittadini b'aċċess aħjar għall-informazzjoni (ara pereżempju l-Artikoli 5(3)(a), 14(2), 26(2), 34(3)(b), 48(1), 115 u 125(3)(a) tar-Regolament (UE) Nru 1303/2013 u l-Artikoli 38(2), 38(4), 42(5), 43(4), 44(7), 45(3), 46 sa 50, u 73(1) tar-Regolament (UE) 2021/1060).

Rispett tad-diversità kulturali u lingwistika u n-nondiskriminazzjoni

Ir-rispett tad-drittijiet ta' persuni li jagħmlu parti minn minoranzi huwa wieħed mill-valuri fundamentali tal-Unjoni Ewropea msemmija b'mod espliċitu fl-Artikolu 2 tat-TUE[13]. Bl-istess mod, il-ġlieda kontra d-diskriminazzjoni u l-preservazzjoni tad-diversità kulturali u lingwistika huma fost l-objettivi ewlenin tal-Unjoni Ewropea identifikati fl-Artikolu 3(3) tat-TUE[14]. Barra minn hekk, kwalunkwe diskriminazzjoni abbażi ta' sħubija f'minoranza nazzjonali hija pprojbita b'mod espliċitu fl-Artikolu 21(1) tal-Karta tad-Drittijiet Fundamentali.

Dawn il-prinċipji japplikaw għall-politiki u għall-azzjonijiet kollha tal-UE, irrispettivament mill-qasam ta' azzjoni, u b'hekk jinkludu l-politika ta' koeżjoni. L-Istati Membri huma marbuta bl-istess mod sal-punt li l-azzjonijiet tagħhom skont il-politika ta' koeżjoni jinvolvu l-

għas-Sigurtà Interna u l-Istrument għall-Appoġġ Finanzjarju għall-Ġestjoni tal-Fruntieri u l-Politika dwar il-Viżi (ĠU L 231, 30.6.2021, p 159–706; ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/1060/oj).

13 L-Artikolu 2 tat-TUE: "L-Unjoni hija bbażata fuq il-valuri tar-rispett għad-dinjità tal-bniedem, il-libertà, id-demokrazija, l-ugwaljanza, l-istat tad-dritt u r-rispett għad-drittijiet tal-bniedem, inklużi d-drittijiet ta' persuni li jagħmlu parti minn minoranzi. Dawn il-valuri huma komuni għall-Istati Membri f'soċjetà fejn jipprevalu l-pluraliżmu, in-non-diskriminazzjoni, it-tolleranza, il-ġustizzja, is-solidarjetà u l-ugwaljanza bejn in-nisa u l-irġiel."

14 L-Artikolu 3(3) TUE: "L-Unjoni għandha tistabbilixxi suq intern. Hija għandha taħdem għall-iżvilupp sostenibbli tal-Ewropa mibni fuq tkabbir ekonomiku bilanċjat u stabbiltà tal-prezzijiet, ekonomija soċjali tas-suq kompetittiva ħafna, intiża li twassal għal livell massimu ta' impjieg u progress soċjali, u livell għoli ta' protezzjoni u ta' titjib tal-kwalità tal-ambjent.
Hija għandha tippromwovi l-iżvilupp xjentifiku u teknoloġiku. Hija għandha tiġġieled kontra l-esklużjoni soċjali u d-diskriminazzjoni, u tippromwovi l-ġustizzja u l-protezzjoni soċjali, l-ugwaljanza bejn in-nisa u l-irġiel, is-solidarjetà bejn il-ġenerazzjonijiet u l-protezzjoni tad-drittijiet tat-tfal.
Hija għandha tippromwovi l-koeżjoni ekonomika, soċjali u territorjali, u s-solidarjetà bejn l-Istati Membri.
Hija għandha tirrispetta r-rikkezza tad-diversità kulturali u lingwistika tagħha u għandha tassigura li jitħares u jkun żviluppat il-wirt kulturali Ewropew."

implimentazzjoni tad-dritt tal-UE, f'konformità mal-Artikolu 51(1) tal-Karta tad-Drittijiet Fundamentali. F'każijiet fejn ma jkun hemm l-ebda implimentazzjoni tad-dritt tal-UE, l-Istati Membri jżommu s-setgħat ġenerali biex jieħdu deċiżjonijiet dwar il-minoranzi, f'konformità mal-obbligi tagħhom skont l-ordni kostituzzjonali tagħhom u l-impenji tagħhom li jirriżultaw minn ftehimiet internazzjonali. F'dan ir-rigward, il-Karta Ewropea għal-lingwi Reġjonali jew Minoritarji tal-Kunsill tal-Ewropa u l-Konvenzjoni Qafas għall-Ħarsien tal-Minoranzi Nazzjonali jibqgħu l-qafas legali rilevanti tad-dritt internazzjonali għal dawk l-Istati Membri li ffirmaw u rratifikaw dawn il-ftehimiet.

Matul il-perjodu ta' programmazzjoni 2021-2027, f'konformità mal-Artikolu 9(3) tar-Regolament (UE) 2021/1060, kemm l-Istati Membri kif ukoll il-Kummissjoni jridu jieħdu passi xierqa biex jipprevjenu kwalunkwe diskriminazzjoni bbażata fuq il-ġeneru, l-oriġini razzjali jew etnika, ir-reliġjon jew it-twemmin, id-diżabilità, l-età jew l-orjentazzjoni sesswali fil-fażijiet kollha taċ-ċiklu tal-programm – mit-tħejjija għall-evalwazzjoni tal-programmi. L-Istati Membri għandhom jinkludu, fil-programmi tagħhom, azzjonijiet li jissalvagwardjaw l-ugwaljanza, l-inklużjoni u n-nondiskriminazzjoni[15].

Barra minn hekk, il-fondi ma jridu jappoġġaw l-ebda azzjoni li tikkontribwixxi għal kwalunkwe forma ta' segregazzjoni jew esklużjoni u, f'konformità mal-Artikolu 73(1) tar-Regolament (UE) 2021/1060, l-awtoritajiet ta' ġestjoni jridu jistabbilixxu u japplikaw kriterji u proċeduri trasparenti u nondiskriminatorji għall-għażla tal-operazzjonijiet, filwaqt li jiżguraw l-aċċessibbiltà għall-persuni b'diżabilità, l-ugwaljanza bejn il-ġeneri, u l-allinjament mal-Karta tad-Drittijiet Fundamentali.

Ġestjoni kondiviża

Il-baġit tal-UE allokat għall-fondi tal-politika ta' koeżjoni huwa implimentat b'ġestjoni kondiviża f'konformità mal-Artikolu 62(1)(b) tar-Regolament Finanzjarju[16]. Dan ifisser li kemm il-Kummissjoni kif ukoll l-Istati Membri jikkondividu responsabbiltà biex jimplimentaw il-fondi u jiżguraw il-konformità mar-regoli u l-prinċipji tal-UE.

B'ġestjoni kondiviża, l-Istati Membri huma responsabbli mit-tħejjija u l-implimentazzjoni ta' programmi fil-livell territorjali xieraq f'konformità mal-oqfsa istituzzjonali, legali u finanzjarji tagħhom.

Fil-bidu tal-perjodu ta' programmazzjoni 2021-2027, ġie konkluż Ftehim ta' Sħubija bejn il-Kummissjoni u kull Stat Membru. Dan id-dokument strateġiku jistabbilixxi kif il-finanzjament tal-politika ta' koeżjoni se jiġi allokat u użat fil-livell nazzjonali, filwaqt li jirrifletti l-prijoritajiet u l-isfidi speċifiċi ta' żvilupp ta' kull Stat Membru.

Filwaqt li tibni fuq il-Ftehimiet ta' Sħubija, il-Kummissjoni sussegwentement approvat programmi individwali ppreżentati mill-Istati Membri. Dawn il-programmi huma mfassla apposta għall-ħtiġijiet reġjonali u żviluppati f'kollaborazzjoni mill-qrib mal-awtoritajiet lokali u

[15] L-Artikolu 22(3)(d)(iv) tar-Regolament (UE) 2021/1060.

[16] Ir-Regolament (UE, Euratom) 2024/2509 tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tat-23 ta' Settembru 2024 dwar ir-regoli finanzjarji applikabbli għall-baġit ġenerali tal-Unjoni (ĠU L, 2024/2509, 26.9.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/2509/oj).

firxa wiesgħa ta' partijiet ikkonċernati, filwaqt li jiżguraw li jkunu adattati sew biex jindirizzaw sfidi reġjonali u settorjali speċifiċi.

L-implimentazzjoni ta' dawn il-programmi hija soġġetta għal regoli u proċeduri definiti b'mod ċar, li jiżguraw it-trasparenza, ir-responsabbiltà, u t-twettiq effettiv tal-investiment tal-UE fil-prattika.

Sħubija u governanza f'diversi livelli

Is-sħubija hija wieħed mill-pilastri fundamentali tal-politika ta' koeżjoni. Din tirrikjedi li l-Istati Membri jiżguraw kooperazzjoni mill-qrib bejn l-awtoritajiet pubbliċi f'diversi livelli ta' gvern u firxa wiesgħa ta' partijiet ikkonċernati. Kif spjegat fid-dettall fl-Artikolu 8(1) tar-Regolament (UE) 2021/1060, is-sħab għandhom jinkludu: awtoritajiet reġjonali, lokali, urbani u awtoritajiet pubbliċi oħra; imsieħba ekonomiċi u soċjali; organizzazzjonijiet ta' riċerka u l-universitajiet, fejn xieraq; u korpi rilevanti li jirrappreżentaw lis-soċjetà ċivili bħas-sħab ambjentali, l-organizzazzjonijiet nongovernattivi u, aktar importanti minn hekk, f'dan il-każ, korpi responsabbli għall-promozzjoni tal-inklużjoni soċjali, id-drittijiet fundamentali, id-drittijiet tal-persuni b'diżabilità, l-ugwaljanza bejn il-ġeneri u n-nondiskriminazzjoni, fejn jistgħu jiġu inklużi wkoll korpi li jirrappreżentaw l-interessi tal-minoranzi.

L-objettiv tal-prinċipju tas-sħubija huwa li jgħin lill-komunitajiet billi jiffaċilita identifikazzjoni aħjar tal-ħtiġijiet rispettivi tagħhom, li jwassal għal impenn kollettiv aktar b'saħħtu biex jintlaħqu l-objettivi tal-programmi tal-politika ta' koeżjoni u jrawwem sens ta' sjieda fost is-sħab involuti. Dan jista' jgħin ukoll biex jissaħħaħ l-appoġġ għall-valuri komuni Ewropej billi jikkomunika kif il-politika ta' koeżjoni tikkontribwixxi għall-fehim u għas-soluzzjoni ta' problemi lokali, u b'hekk l-UE titqarreb lejn in-nies[17].

Ir-rwol kruċjali tas-sħubija ġie msaħħaħ mill-Kodiċi ta' Kondotta Ewropew dwar is-Sħubija fl-2014[18], li pprovda lill-Istati Membri bi gwida ċara dwar kif jinvolvu lis-sħab rilevanti b'mod f'waqtu, sinifikanti u trasparenti. Dan jirrikjedi li tingħata attenzjoni speċifika lill-inklużjoni ta' gruppi li jistgħu jiġu affettwati minn programmi iżda li jsibuha diffiċli li jinfluwenzawhom, b'mod partikolari l-komunitajiet l-aktar vulnerabbli u emarġinati, li huma fl-ogħla riskju ta' diskriminazzjoni jew ta' esklużjoni soċjali[19]. Jinvolvi r-rikonoxximent espliċitu li l-involviment ta' rappreżentanti minn gruppi emarġinati huwa kruċjali għall-implimentazzjoni u l-monitoraġġ effettivi tal-miżuri tal-politika ta' koeżjoni mmirati lejn l-inklużjoni tagħhom.

---

[17] L-Opinjoni tal-Kumitat Ewropew tar-Reġjuni (2021), L-involviment effettiv tal-awtoritajiet lokali u reġjonali fit-tħejjija tal-Ftehimiet ta' Sħubija u l-Programmi Operazzjonali għall-perjodu 2021-2027 | Il-Kumitat Ewropew tar-Reġjuni (europa.eu).

[18] Ir-Regolament ta' Delega tal-Kummissjoni (UE) Nru 240/2014 tas-7 ta' Jannar 2014 dwar il-kodiċi tal-kondotta Ewropea dwar sħubija fil-qafas ta' Fondi Strutturali u ta' Investiment Ewropej (ĠU L 74, 14.3.2014, p. 1, ELI: *http://data.europa.eu/eli/reg_del/2014/240/oj*).

[19] Il-Premessa 4, l-Artikoli 3(1)(c)(ii), 4(1)(c)(iii) u 6(f) tar-Regolament ta' Delega tal-Kummissjoni (UE) Nru 240/2014.

Barra minn hekk, skont l-Artikolu 9 tar-Regolament (UE) 2021/1057[20] (ir-“Regolament FSE+”), l-Istati Membri huma obbligati jallokaw ammont xieraq tar-riżorsi tagħhom tal-fergħa tal-FSE+ b'ġestjoni kondiviża f'kull programm għat-tisħiħ tal-kapaċitajiet tas-sħab soċjali u tal-organizzazzjonijiet tas-soċjetà ċivili. Fejn it-tisħiħ tal-kapaċitajiet tas-sħab soċjali jew tal-organizzazzjonijiet tas-soċjetà ċivili jkun identifikat minn rakkomandazzjoni speċifika għall-pajjiż rilevanti adottata f'konformità mal-Artikoli 121(2) u 148(4) tat-TFUE, l-Istat Membru kkonċernat għandu jalloka ammont xieraq ta' mill-anqas 0,25 % tar-riżorsi tiegħu tal-fergħa tal-FSE+ b'ġestjoni kondiviża għal dak il-għan. L-organizzazzjonijiet tas-soċjetà ċivili jistgħu jinkludu rappreżentanti ta' minoranzi lingwistiċi u kulturali, u b'hekk jiżguraw li dawn il-gruppi jiġu appoġġati permezz ta' taħriġ, networking, il-promozzjoni tad-djalogu soċjali, u attivitajiet imwettqa b'mod konġunt mis-sħab soċjali.

Kundizzjonijiet abilitanti

Mill-preżentazzjoni tat-talba għar-reġistrazzjoni tal-IĊE, il-kundizzjonijiet abilitanti saru parti ewlenija mill-politika ta' koeżjoni, filwaqt li jgħinu jiġi żgurat li jiġu ssodisfati r-rekwiżiti meħtieġa għall-użu effettiv u effiċjenti tal-fondi. Filwaqt li jibnu fuq il-kunċett 2014-2020 ta' “kundizzjonalitajiet *ex ante*”, il-kundizzjonijiet abilitanti għandhom jiġu rrispettati matul il-perjodu ta' programmazzjoni 2021-2027 kollu biex in-nefqa tkun eliġibbli għar-rimborż. Il-kriterji għas-sodisfar ta' kull waħda mill-kundizzjonijiet abilitanti huma stabbiliti fl-Annessi III u IV tar-Regolament (UE) 2021/1060.

Hemm żewġ tipi ta' kundizzjonijiet abilitanti:

- Il-kundizzjonijiet abilitanti orizzontali, li japplikaw fil-programmi kollha tal-politika ta' koeżjoni u huma relatati ma' oqfsa regolatorji fundamentali. Waħda minn dawn hija l-kundizzjoni abilitanti orizzontali dwar l-“Applikazzjoni u l-implimentazzjoni effettiva tal-Karta tad-Drittijiet Fundamentali”. Din tirrikjedi li l-Istati Membri jkollhom arranġamenti effettivi fis-seħħ biex jiżguraw li l-programmi jikkonformaw mal-Karta fl-istadji kollha tal-programmazzjoni u tal-implimentazzjoni.

- Il-kundizzjonijiet abilitanti tematiċi, li japplikaw għall-FEŻR, għall-FSE+ u għall-Fond ta' Koeżjoni, huma prinċipalment marbuta ma' oqfsa ta' politika jew strateġiċi speċifiċi. Eżempji jinkludu l-kundizzjonijiet abilitanti tematiċi “Qafas ta' politika strateġiku nazzjonali għall-inklużjoni tar-Rom” u “Qafas ta' politika strateġiku nazzjonali għall-inklużjoni soċjali u għat-tnaqqis tal-faqar”.

Il-kundizzjonijiet abilitanti ma humiex biss kundizzjonijiet preliminari għall-implimentazzjoni effettiva u effiċjenti tal-investimenti, jistgħu jkunu wkoll xprunaturi effettivi tar-riforma fl-Istati Membri, filwaqt li jinkoraġġixxu l-iżvilupp ta' strutturi ta' governanza soda u strateġiji nazzjonali jew reġjonali mmirati li jtejbu l-impatt ġenerali tal-investimenti fil-politika ta' koeżjoni u jiżguraw l-allinjament tagħhom mal-valuri, il-prinċipji u l-objettivi ewlenin tal-Unjoni Ewropea.

[20] Ir-Regolament (UE) 2021/1057 tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tal-24 ta' Ġunju 2021 li jistabbilixxi l-Fond Soċjali Ewropew Plus (FSE+) u li jħassar ir-Regolament (UE) Nru 1296/2013 (ĠU L 231, 30.6.2021, p. 21).

Allokazzjoni ta' fondi ta' koeżjoni u reġjuni eliġibbli

Il-metodu użat fil-perjodu ta' programmazzjoni 2021-2027 biex jiġi allokat il-finanzjament tal-politika ta' koeżjoni tal-UE fost il-pajjiżi u r-reġjuni huwa spjegat fid-dettall fl-Anness XXVI tar-Regolament (UE) 2021/1060. L-allokazzjoni hija bbażata fuq indikaturi oġġettivi u komparabbli fil-livell NUTS 2. Ir-reġjuni Ewropej kollha huma eliġibbli għall-appoġġ tal-politika ta' koeżjoni, b'volum ta' finanzjament li jirrifletti l-livell ta' żvilupp u l-isfidi soċjali tar-reġjuni.

L-indikatur ewlieni tal-metodu huwa l-livell ta' żvilupp tar-reġjuni, b'xi varjazzjonijiet bejn il-kategoriji ta' reġjuni anqas żviluppati, fi tranżizzjoni u aktar żviluppati. Ir-reġjuni anqas żviluppati għandhom PDG *per capita* ta' anqas minn 75 % tal-medja tal-UE, ir-reġjuni fi tranżizzjoni għandhom PDG *per capita* bejn 75 % u 100 % tal-medja tal-UE, u reġjuni aktar żviluppati għandhom PDG *per capita* ogħla minn 100 % tal-medja tal-UE. Id-distakk fil-prosperità għal kull reġjun huwa kkalkolat bl-użu tal-PDG għal kull ras (skont l-Istandards tal-Kapaċità tal-Akkwist (PPS, Purchasing Power Standards)), filwaqt li jitqiesu l-popolazzjoni u l-prosperità nazzjonali. Imbagħad jintużaw diversi indikaturi addizzjonali biex tiġi rfinuta l-allokazzjoni skont is-sitwazzjoni tar-reġjuni. Dawn l-indikaturi jirriflettu l-isfidi soċjoekonomiċi, ambjentali u demografiċi: il-qgħad, il-qgħad fost iż-żgħażagħ, il-livell baxx ta' edukazzjoni, l-emissjonijiet ta' gassijiet serra, il-migrazzjoni esterna. L-allokazzjoni ta' kull Stat Membru hija s-somma tal-allokazzjonijiet għar-reġjuni eliġibbli individwali tiegħu. L-allokazzjoni finali għal Stat Membru tista' tiġi limitata biex tirrispetta perċentwal determinat minn qabel tal-PDG totali tiegħu, biex jiġi żgurat li l-fondi allokati tal-UE jkunu jistgħu jiġu assorbiti b'mod adegwat mill-Istat Membru. Dan ivarja minn 2,3 % tal-PDG għal reġjuni taħt it-55 % tal-medja tal-ING *per capita* tal-UE skont l-istandards tal-kapaċità tal-akkwist għal 1,5 % għal dawk 'il fuq minn 68 % tal-medja tal-ING *per capita* tal-UE skont l-istandards tal-kapaċità tal-akkwist.

L-allokazzjonijiet nazzjonali huma aggregati skont il-kategorija tar-reġjun (anqas żviluppati, fi tranżizzjoni, aktar żviluppati). L-Istati Membri jridu jirrispettaw, b'xi flessibbiltà[21], l-allokazzjoni għal kull waħda mit-tliet kategoriji ta' reġjuni. Dan sabiex jiġi żgurat li r-riżorsi jiġu kkonċentrati fuq ir-reġjuni l-anqas żviluppati f'konformità mal-objettivi tat-TFUE tal-politika ta' koeżjoni biex jitnaqqsu l-inugwaljanzi ekonomiċi, soċjali u territorjali.

Għal dan il-għan, l-identifikazzjoni tar-reġjuni fil-livell tal-Unjoni hija bbażata fuq is-sistema komuni ta' klassifikazzjoni tar-reġjuni stabbilita bir-Regolament (KE) Nru 1059/2003[22], li ġiet riveduta l-aħħar bir-Regolament Delegat tal-Kummissjoni (UE) 2023/674 tas-26 ta' Diċembru 2022. Il-klassifikazzjoni NUTS tal-unitajiet territorjali hija definita abbażi ta' "unitajiet amministrattivi", jiġifieri żona ġeografika b'awtorità amministrattiva li għandha s-setgħa li tieħu deċiżjonijiet amministrattivi jew ta' politika għal dik iż-żona fi ħdan il-qafas legali u istituzzjonali tal-Istat Membru, u l-limiti tal-popolazzjoni previsti fit-Tabella fl-Artikolu 3(2) tar-

[21] Sabiex l-Istati Membri jingħataw biżżejjed flessibbiltà fl-implimentazzjoni tal-allokazzjonijiet tagħhom ta' ġestjoni kondiviża, huwa possibbli li ċerti livelli ta' finanzjament jiġu ttrasferiti bejn il-Fondi u bejn il-ġestjoni kondiviża u l-istrumenti ġestiti direttament u indirettament kif previst fl-Artikolu 26 tar-Regolament (UE) 2021/1060.

[22] Ir-Regolament (KE) Nru 1059/2003 tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tas-26 ta' Mejju 2003 dwar l-istabbiliment ta' klassifikazzjoni komuni ta' unitajiet territorjali għall-istatistika (NUTS) (ĠU L 154, 21.6.2003, p. 1).

Regolament (KE) Nru 1059/2003[23] ("kriterji tal-klassifikazzjoni"). Fejn ma teżisti l-ebda unità amministrattiva ta' skala xierqa fi Stat Membru għal livell partikolari ta' NUTS, dak il-livell għandu jinħoloq billi jiġi aggregat għadd xieraq ta' unitajiet amministrattivi kontigwi iżgħar. Dawn l-unitajiet mhux amministrattivi riżultanti ġeneralment iridu jikkonformaw mal-limiti tal-popolazzjoni stabbiliti fl-Artikolu 3(2) tar-Regolament (KE) Nru 1059/2003. Madankollu, f'ċerti każijiet, huma jistgħu jiddevjaw minn dawk il-limiti minħabba ċirkostanzi ġeografiċi, soċjoekonomiċi, storiċi, kulturali jew ambjentali partikolari, speċjalment fil-gżejjer u fir-reġjuni ultraperiferiċi, f'konformità mal-Artikolu 3(5) tar-Regolament (KE) Nru 1059/2003. F'dawn il-każijiet, l-Istati Membri għandhom iqisu l-objettiv tar-Regolament (KE) Nru 1059/2003 li huwa li tiġi żgurata l-komparabbiltà tal-istatistika relatata mal-livell ta' żvilupp tad-diversi unitajiet amministrattivi. Barra minn hekk, meta dik id-dispożizzjoni tipprevedi li l-unitajiet jistgħu jiddevjaw mil-limiti legali definiti minħabba ċirkostanzi ġeografiċi, soċjoekonomiċi, storiċi, kulturali jew ambjentali, din tirreferi biss għal unitajiet mhux amministrattivi li huma stess jikkorrispondu għal aggregazzjoni ta' unitajiet amministrattivi eżistenti fl-Istati Membri inkwistjoni għal finijiet purament statistiċi u mingħajr ma dan ikun jista' jwassal għal modifika, bi kwalunkwe mod, fil-qafas politiku, amministrattiv u istituzzjonali eżistenti fl-Istati Membri inkwistjoni.

F'konformità mal-Artikolu 5(4) tar-Regolament (KE) Nru 1059/2003, fil-prinċipju, l-emendi għall-klassifikazzjoni NUTS jistgħu jsiru mhux iktar kmieni minn kull tliet snin, sakemm ma jkunx hemm riorganizzazzjoni sostanzjali tal-istruttura amministrattiva rilevanti ta' Stat Membru, f'liema każ tali emendi jistgħu jiġu adottati f'intervalli iqsar. Dawk l-emendi jsiru abbażi ta' bidliet fl-unitajiet territorjali introdotti fuq inizjattiva tal-Istati Membri. Il-Kummissjoni għandha s-setgħa biss li tadotta atti delegati f'konformità mal-Artikolu 7a biex temenda l-klassifikazzjoni NUTS fl-Anness I tar-Regolament (KE) Nru 1059/2003, wara li dawk il-bidliet jiġu kkomunikati lilha mill-Istat Membru kkonċernat.

2.2. Kuntest kurrenti tal-politika

Possibbiltajiet ta' finanzjament taħt il-FEŻR

Il-politika ta' koeżjoni għandha rwol importanti biex tappoġġa l-minoranzi u l-gruppi emarġinati, bħala parti mill-isforzi biex tikkontribwixxi għal ħajja aħjar għan-nies u għar-reġjuni madwar l-Ewropa. Għall-perjodu ta' programmazzjoni 2021-2027, ġew allokati madwar EUR 19-il biljun mill-FEŻR għal oqsma ta' tkabbir inklużiv, inkluż għall-inklużjoni ta' gruppi emarġinati.

Permezz tal-iżvilupp tal-infrastruttura, tal-apparat u tal-kooperazzjoni transfruntiera, l-appoġġ tal-FEŻR fi ħdan il-programmi tal-politika ta' koeżjoni jsaħħaħ l-isforzi tal-Istati Membri u tar-reġjuni biex tiġi promossa l-inklużjoni soċjoekonomika ta' komunitajiet emarġinati u jiġi żgurat aċċess ugwali għal servizzi inklużivi u ta' kwalità fl-impjiegi, fl-edukazzjoni u fit-taħriġ, fl-

[23] Id-daqs tal-popolazzjoni ta' kull klassi ta' unitajiet amministrattivi eżistenti fi Stat Membru jrid jaqa' fi ħdan limiti speċifikati sabiex jiġi ddeterminat il-livell xieraq ta' NUTS: għal NUTS 1 bejn 3 miljuni u 7 miljuni; għal NUTS 2 bejn 800 000 u 3 miljuni; u għal NUTS 3 bejn il-150 000 u t-800 000.

akkomodazzjoni, fil-kura tas-saħħa, fil-kura soċjali u fit-tul (l-Artikolu 3(1)(d) tar-Regolament (UE) 2021/1058[24]).

Il-miżuri għandhom ukoll l-għan li jindirizzaw il-ħtiġijiet lokali. Għal dan il-għan, l-investimenti jistgħu jkunu wkoll parti minn strateġiji reġjonali jew lokali, inkluż strateġiji għal żvilupp sostenibbli jew għodod territorjali oħra.

Il-politika ta' koeżjoni saħħet ukoll ir-rikonoxximent tagħha tas-setgħa trasformattiva tal-kultura u tal-wirt kulturali u r-rwol tagħha fit-trawwim tal-inklużjoni soċjali u fil-protezzjoni tad-diversità tar-reġjuni Ewropej. Fil-perjodu ta' programmazzjoni 2021-2027, ġie allokat total ta' EUR 5,2 biljun mill-FEŻR għal interventi mmirati direttament lejn il-kultura u l-wirt.

Taħt tali appoġġ, ingħatat attenzjoni kbira biex jiġi żgurat aċċess ugwali għall-kultura u biex jiġu ffaċilitati d-diversità kulturali, l-inklużjoni soċjali u opportunitajiet aħjar ta' xogħol. Miżuri speċifiċi jinkludu l-konservazzjoni u l-valorizzazzjoni tal-wirt kulturali, l-iżvilupp ta' servizzi u tagħmir kulturali ġodda u l-kooperazzjoni kulturali transfruntiera.

Eżempju ta' appoġġ għall-wirt lingwistiku u kulturali reġjonali huwa r-restawr ta' Henter Mansion[25] fil-lokalità ta' Sântimbru, il-Kontea ta' Harghita, li fil-biċċa l-kbira jitkellmu bl-Ungeriż. Iffinanzjat taħt il-Programm Operazzjonali Reġjonali tar-Rumanija 2014–2020, il-proġett kellu l-għan li jerġa' jagħti l-ħajja lill-identità lokali u jippromwovi t-turiżmu permezz ta' artiġjanat tradizzjonali u attivitajiet kulturali inklużivi. Il-villa rinnovata issa tospita wirjiet u avvenimenti interattivi li jiċċelebraw il-wirt Ungeriż, inkluż dimostrazzjonijiet tal-artiġjanat u prestazzjonijiet ta' żfin folk minn komunitajiet Ungeriżi etniċi. Tingħata attenzjoni speċjali lill-inklużjoni, billi toffri spazju li jilqa' lil tfal żvantaġġati u lil persuni b'diżabbiltà biex jinvolvu ruħhom mal-wirt. Ir-residenti lokali għandhom rwol attiv billi jiġbru stejjer personali u jużawhom biex titqajjem kuxjenza fost il-ġenerazzjonijiet. Dan il-proġett sar mudell għall-komunitajiet b'maġġoranza Ungeriża fir-Rumanija, filwaqt li juri kif ir-restawr tal-wirt jista' jrawwem il-ħolqien kulturali, l-inklużjoni, u l-iżvilupp rurali sostenibbli.

Possibbiltajiet ta' finanzjament fil-kuntest Interreg

Fil-perjodu ta' programmazzjoni 2021-2027, 86 programm Interreg joffru lill-awtoritajiet reġjonali, lill-partijiet ikkonċernati ekonomiċi u soċjali kif ukoll lir-rappreżentanti ċivili bl-opportunità li jikkooperaw kemm bejn il-fruntieri interni kif ukoll bejn dawk esterni tal-UE. Abbażi ta' approċċ ibbażat fuq il-post, Interreg tipprovdi appoġġ għall-iskambji kulturali u lingwistiċi biex tippromwovi l-wirt u l-komunitajiet lokali, biex trawwem Ewropa aktar inklużiva u magħquda u biex tkisser l-ostakli li jimminaw il-kapaċità ta' kooperazzjoni.

F'dan il-kuntest, l-aktar allokazzjonijiet rilevanti tal-FEŻR huma: EUR 1,2 biljun impenjati taħt l-objettiv speċifiku 4.6 għat-turiżmu u għall-kultura; EUR 50 miljun taħt l-objettiv speċifiku 4.3 għall-integrazzjoni ta' komunitajiet emarġinati; EUR 300 miljun taħt l-objettiv ta' politika 5 biex

[24] Ir-Regolament (UE) 2021/1058 tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tal-24 ta' Ġunju 2021 dwar il-Fond Ewropew għall-Iżvilupp Reġjonali u l-Fond ta' Koeżjoni (ĠU L 231, 30.6.2021, p. 60).

[25] https://www.henter.ro/?lang=en

jiġu appoġġati strateġiji territorjali integrati transfruntiera. Barra minn hekk, ġew allokati EUR 1,5 biljun għat-titjib tal-governanza tal-kooperazzjoni, li tinkludi l-bini tal-fiduċja, approċċi parteċipattivi u bejn il-persuni, it-tisħiħ tal-kapaċità istituzzjonali u l-indirizzar tal-ostakli tal-fruntieri.

Eżempji ta' proġetti mmirati lejn il-protezzjoni tal-minoranzi u l-preservazzjoni tal-karatteristiċi lingwistiċi u kulturali reġjonali jinkludu:

- Il-programm tar-Reġjun tad-Danubju 2021-2027, taħt l-objettiv speċifiku "It-tisħiħ tar-rwol tal-kultura u tat-turiżmu sostenibbli fl-iżvilupp ekonomiku, l-inklużjoni soċjali u l-innovazzjoni soċjali". Dan jiffinanzja l-proġett "Culinary Trail of the Ethnic and Local Cuisine in the Danube Region"[26], li jindirizza 30 grupp etniku (inkluż il-wirt Lhudi u l-komunitajiet Rom emarġinati ħafna), il-wirt kulinari lokali (inkluż il-vinikultura), u l-wirt f'komunitajiet ġeografikament remoti u sottożviluppati, u li jipprovdi opportunitajiet ekonomiċi sinifikanti għal żoni rurali u għal irħula żgħar. B'dan il-mod, Culinary Trail se jippermetti lir-Reġjun tad-Danubju jikkapitalizza fuq il-pajsaġġ etniku vibranti u divers tiegħu, l-istorja rikka u kumplessa u t-tradizzjonijiet kulturali.

- Fil-perjodu ta' programmazzjoni 2014-2020, il-programm Interreg Nord (SE-FI-NO) iddedika objettivi speċifiċi relatati mal-preservazzjoni u mal-iżvilupp tal-lingwi Sami inkluż fost il-poplu Sami, il-poplu indiġenu li tradizzjonalment jgħix f'din iż-żona. Ta' min isemmi tliet proġetti:

    - Giellagáldu[27]: l-għan tal-proġett kien li jsaħħaħ l-użu tal-lingwi Sami f'diversi setturi fil-Finlandja, fl-Iżvezja u fin-Norveġja billi jinħolqu t-terminoloġija u l-vokabularju meħtieġa, standards ġodda għall-użu fil-lingwi Sami, jingħataw pariri lill-utenti tal-lingwi Sami.

    - Plupp[28]: l-ambizzjoni tal-proġett kienet li jiġu implimentati 50 wirja bħala qasam edukattiv, fejn esperjenza artistika għandha taġixxi bħala trasferiment tal-lingwa u l-kultura Sami. Il-proġett irriżulta f'"The story of Plupp", rappreżentazzjoni mużikali drammatika għat-tfal ta' bejn is-6 u l-10 snin li tiddeskrivi n-natura tas-suppożizzjonijiet bażiċi ta' Sami f'approċċ sempliċi, edukattiv u divertenti.

    - Deanuleagis sámástit[29]: l-għan tal-proġett huwa li jinħoloq network għaċ-ċentru lingwistiku tal-wied tax-Xmara Tana, li jżid l-użu tal-lingwa Sami f'diversi oqsma lingwistiċi transfruntiera u fl-istess ħin jippromwovi t-trasferiment tal-għarfien dwar il-wirt kulturali bejn il-ġenerazzjonijiet.

- Taħt il-perjodu ta' programmazzjoni 2021-2027, il-kooperazzjoni Sami hija parti integrali mill-programm Interreg Aurora (SE-FI-NO).

[26] https://keep.eu/projects/29507/Culinary-Trail-of-the-Ethni-EN/
[27] https://keep.eu/projects/20350/Giellag-ldu-Project-EN/
[28] https://keep.eu/projects/20525/Plupp-the-story-of-the-invi-EN/
[29] https://keep.eu/projects/23826/Deanuleagis-s-m-stit-EN/

L-opportunitajiet rilevanti biex jiġu appoġġati l-wirt kulturali u l-ispeċifiċità huma pprovduti wkoll permezz tal-objettiv ta' politika 5 il-ġdid għal "Ewropa eqreb lejn iċ-ċittadini". Diversi strateġiji territorjali integrati ġew ifformati lil hinn mill-fruntieri amministrattivi minn komunitajiet lokali biex jippromwovu proċessi parteċipattivi u inizjattivi lokali f'tipi differenti ta' żoni funzjonali magħrufa bħala "baċiri ħajjin".

Pereżempju, taħt il-programm ta' kooperazzjoni Spanja-Franza-Andorra (POCTEFA), il-kulturi reġjonali huma indirizzati b'mod partikolari minn tnejn mill-ħames strateġiji integrati adottati:

- L-istrateġija għaż-Żoni Funzjonali tal-Punent (AFOMEF)[30] hija promossa mill-Ewroreġjun ġdid tar-Raggruppament Ewropew ta' Kooperazzjoni Territorjali (REKT) Aquitaine Euskadi Navarra. Din għandha l-għan li tegħleb l-ostakli persistenti għal mobbiltà u trasport reġjonali aħjar u aktar sostenibbli, għal suq tax-xogħol lokali aktar integrat u għal multilingwiżmu estiż, billi ssaħħaħ l-użu tal-Bask bħala lingwa komuni.

- L-istrateġija EsCaT[31] (żona transfruntiera Katalana) titwettaq mid-Dipartiment ta' Pyrénées-Orientales (sieħeb ewlieni), mill-Generalitat de Catalunya u mill-Diputació de Girona bil-għan li jissaħħu l-interazzjonijiet fil-baċiri ħajjin eżistenti u li tittejjeb il-kwalità tal-ħajja tal-abitanti, billi ssir enfasi fuq tliet dimensjonijiet: qafas stabbli u ta' abilitazzjoni għall-kooperazzjoni; territorju aktar reżiljenti għat-tibdil fil-klima; is-sens ta' appartenenza għal territorju transfruntier u l-parteċipazzjoni attiva tas-soċjetà ċivili.

Barra minn hekk, għall-perjodu ta' programmazzjoni 2021-2027, ir-Regolament Interreg (UE) 2021/1059[32] stabbilixxa dispożizzjonijiet speċifiċi (l-Artikoli 24 u 25) biex jiġu appoġġati proġetti fuq skala żgħira, li huma iżgħar u aktar faċli biex jiġu implimentati, bħala għodda ewlenija biex titħeġġeġ il-parteċipazzjoni ta' tipi ġodda ta' riċevituri finali[33], li jista' ma jkollhomx esperjenza preċedenti fil-kooperazzjoni skont Interreg jew, b'mod aktar ġenerali, fil-finanzjament tal-UE, bħal:

- atturi tas-soċjetà ċivili, li jistgħu jintroduċu innovazzjoni u dinamika ġdida fil-kooperazzjoni;
- awtoritajiet lokali, skejjel u assoċjazzjonijiet, li spiss huma esklużi mill-iskemi tradizzjonali ta' finanzjament tal-UE minħabba nuqqas ta' informazzjoni jew riżorsi għall-ġestjoni tagħhom;

---

30 https://www.afomef.eu/fr/accueil

31 https://www.poctefa.eu/fr/proyectos/efa002-00-id-escat/

32 Ir-Regolament (UE) 2021/1059 tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tal-24 ta' Ġunju 2021 dwar dispożizzjonijiet speċifiċi għall-mira tal-kooperazzjoni territorjali Ewropea (Interreg) appoġġata mill-Fond Ewropew għall-Iżvilupp Reġjonali u mill-istrumenti ta' finanzjament estern (ĠU L 231, 30.6.2021, p. 94).

33 Il-fondi għal proġetti żgħar huma stabbiliti bħala operazzjonijiet fis-sens tar-regolamenti tal-politika ta' koeżjoni. Dan ifisser li l-obbligi regolatorji kollha imposti fuq il-benefiċjarji jaqgħu biss fuq il-korp ta' implimentazzjoni tal-fond għal proġetti żgħar, u mhux fuq dawk li jimplimentaw il-proġetti ż-żgħar infushom. Għalhekk, dawk is-sħab fil-proġetti ż-żgħar huma "riċevituri finali", u konsegwentement jiffaċċjaw anqas obbligi u rekwiżiti biex jimplimentaw il-proġetti tagħhom. B'riżultat ta' dan, dan huwa partikolarment attraenti għal sħab żgħar u mingħajr esperjenza, inkluż organizzazzjonijiet lokali u atturi tas-soċjetà ċivili li qabel ma kinux jipparteċipaw fi proġetti fuq skala akbar minħabba l-biża' tal-piż amministrattiv li tali involviment jista' jġib miegħu. Proġetti bħal dawn jippromwovu, pereżempju, skambji bejn l-iskejjel, l-organizzazzjoni ta' avvenimenti sportivi jew kulturali transfruntiera fil-livell lokali.

- iċ-ċittadini nfushom, li jippermettulhom jesperjenzaw l-impatt tanġibbli tal-politika Ewropea fuq il-ħajja tagħhom ta' kuljum u jieħdu s-sjieda ta' proġetti futuri fiż-żona lokali tagħhom.

Filwaqt li l-perjodu ta' programmazzjoni għadu għaddej, diġà ġew allokati EUR 110 miljun, b'mod partikolari għal azzjonijiet bejn il-persuni, għat-tisħiħ tal-kapaċità u tal-fiduċja, għall-involviment taċ-ċittadini, għall-ittestjar ta' ideat pilota, u għall-inizjattivi mmexxija mill-komunità u miċ-ċittadini.

Possibbiltajiet ta' finanzjament taħt l-FSE+

Bħala l-istrument ewlieni tal-UE biex tinvesti fin-nies u biex timplimenta l-Pilastru Ewropew tad-Drittijiet Soċjali, l-FSE+ jappoġġa, jikkomplementa u jżid il-valur tal-politiki tal-Istati Membri biex jiġu żgurati opportunitajiet indaqs, aċċess għas-suq tax-xogħol, kundizzjonijiet tax-xogħol ġusti, protezzjoni soċjali u inklużjoni. L-FSE+ għandu baġit totali ta' EUR 141,65 biljun (li minnhom EUR 95 biljun huma l-kontribuzzjoni tal-Unjoni). Minn dan, EUR 44 biljun huma diretti lejn l-impjiegi, EUR 45,5 biljun għall-inklużjoni soċjali, EUR 43,3 biljun għall-edukazzjoni u għall-ħiliet u EUR 5,3 biljun biex tiġi indirizzata l-privazzjoni materjali.

Il-komunitajiet emarġinati huma grupp fil-mira ewlieni tal-FSE+ u jistgħu jiġu appoġġati skont l-objettivi speċifiċi kollha tal-FSE+[34]. L-Istati Membri jipprovdu appoġġ lill-komunitajiet emarġinati fl-oqsma tal-impjiegi, fl-aċċess għall-edukazzjoni, fit-titjib tas-sistemi tal-edukazzjoni u tat-taħriġ u tal-apprendiment tul il-ħajja, fl-inklużjoni attiva, fl-aċċess ugwali għas-servizzi soċjali u tal-kura tas-saħħa u fl-integrazzjoni ta' persuni f'riskju.

Pereżempju, biex jippromwovu l-inklużjoni soċjali, l-Istati Membri jallokaw mill-anqas 25 % tar-riżorsi tagħhom tal-FSE+ għal dan il-għan, kif speċifikat fl-Artikolu 7(4) tar-Regolament FSE+. Barra minn hekk, il-Fond għal Għajnuna Ewropea għall-Persuni l-Aktar fil-Bżonn (FEAD, Fund for European Aid to the Most Deprived) ġie integrat fl-FSE+ biex jipprovdi għajnuna alimentari u materjali bażika. L-Istati Membri kollha huma meħtieġa jiddedikaw mill-anqas 3 % tar-riżorsi tagħhom tal-FSE+ għal dan il-għan, f'konformità mal-Artikolu 7(5) tar-Regolament FSE+.

L-Istati Membri kollha jridu jallokaw ukoll ammont xieraq mir-riżorsi tagħhom tal-FSE+ b'ġestjoni kondiviża għal azzjonijiet immirati u riformi strutturali b'appoġġ għall-impjiegi taż-żgħażagħ u dawk li kellhom rata medja ogħla mill-medja tal-Unjoni ta' żgħażagħ ta' bejn il-15 u d-29 sena li kienu barra mill-edukazzjoni, impjieg jew taħriġ (NEETs, not in employment, education or training) għall-perjodu bejn l-2017 u l-2019, abbażi tad-data tal-Eurostat, iridu jiddedikaw mill-anqas 12,5 % tar-riżorsi tagħhom tal-FSE+ f'konformità mal-Artikolu 7(6) tar-Regolament FSE+.

L-indirizzar tal-faqar fost it-tfal jista' jibbaża wkoll fuq finanzjament iddedikat tal-FSE+. L-FSE+ jirrikjedi li l-Istati Membri li kellhom rata medja ogħla mill-medja tal-Unjoni ta' tfal ta' anqas minn 18-il sena f'riskju ta' faqar jew ta' esklużjoni soċjali għall-perjodu bejn l-2017 u l-2019, abbażi tad-data tal-Eurostat, jallokaw mill-anqas 5 % tar-riżorsi tagħhom tal-FSE+ biex

[34] L-Artikolu 4 tar-Regolament (UE) 2021/2057.

jimplimentaw miżuri biex inaqqsu din ir-rata f'konformità mal-Artikolu 7(3) tar-Regolament FSE+.

Fir-rigward tal-appoġġ speċifiku għall-minoranzi u għall-gruppi emarġinati, l-FSE+ jappoġġa l-inklużjoni ta' komunitajiet emarġinati bħall-komunitajiet Rom emarġinati, il-persuni b'diżabilità jew b'mard kroniku, il-persuni mingħajr dar, it-tfal u l-anzjani. Approċċ integrat multidimensjonali li jgħaqqad l-investimenti fl-impjiegi, fl-edukazzjoni, fil-kura tas-saħħa, u fl-akkomodazzjoni huwa promoss flimkien mat-tisħiħ tal-kapaċità għall-awtoritajiet lokali u għas-soċjetà ċivili fil-livell taċ-ċittadini.

Barra minn hekk, flimkien mal-FEŻR, l-FSE+ jappoġġa l-Iżvilupp Lokali Mmexxi mill-Komunità, li jagħti s-setgħa lill-komunitajiet lokali jfasslu u jwettqu proġetti li jindirizzaw il-ħtiġijiet soċjali u ekonomiċi[35] speċifiċi tagħhom, kif deskritt fl-Artikolu 31 tar-Regolament (UE) 2021/1060.

Matul il-perjodu ta' programmazzjoni 2021-2027, ġiet stabbilita l-inizjattiva Innovazzjoni Soċjali+ tal-FSE+[36]. Din hija ġestita miċ-Ċentru Ewropew ta' Kompetenza għall-Innovazzjoni Soċjali stabbilit mill-Aġenzija Litwana tal-Fond Soċjali Ewropew (ESFA, European Social Fund Agency). Din l-inizjattiva għandha l-għan taċċellera t-trasferiment u l-espansjoni ta' soluzzjonijiet innovattivi ttestjati fl-oqsma tal-impjiegi, il-mobilità tal-forza tax-xogħol, l-edukazzjoni, u l-inklużjoni soċjali. L-ESFA timmaniġġa b'mod partikolari l-Komunità ta' Prattika tal-FSE+ dwar l-Inklużjoni Soċjali u l-Komunità ta' Prattika tal-FSE+ dwar l-Integrazzjoni tal-Barranin. Għandha l-għan trawwem attivitajiet ta' apprendiment reċiproku u ta' tisħiħ tal-kapaċità bejn l-Awtoritajiet ta' Ġestjoni tal-FSE+ u atturi oħra involuti fl-implimentazzjoni tal-finanzjament tal-FSE+.

Hemm ukoll in-Network EURoma (li nħoloq fl-2007, iffinanzjat mal-FSE (2007-2020)/FSE+ (2021-2027) u mmaniġġat mill-Fundación Secretariado Gitano u l-ESFA (għall-2021-2027 inkluż fl-Inizjattiva Innovazzjoni Soċjali+)[37]. L-għan huwa li jingħata kontribut għall-promozzjoni tal-inklużjoni soċjali, l-opportunitajiet indaqs u l-ġlieda kontra d-diskriminazzjoni tal-komunità Rom permezz tat-titjib tal-użu tal-FSE+ u l-FEŻR, b'ħidma speċifika fil-laqgħat tal-kumitat ta' tmexxija, fl-analiżi tematika u fil-kooperazzjoni bilaterali jew multilaterali għal sħab li jaħdmu għall-inklużjoni tar-Rom.

L-FSE+ qed jappoġġa proġetti li jiffaċilitaw l-inklużjoni ta' komunitajiet emarġinati f'pajjiżi differenti, bħall-proġett edukattiv biex jiġu implimentati attivitajiet immirati lejn l-iżvilupp tal-kompetenzi ta' rappreżentanti tal-komunità Rom minn lokalitajiet soċjalment esklużi fiċ-Ċekja, perkorsi integrati għall-inklużjoni soċjali taż-żgħażagħ Rom, u programmi għall-inklużjoni soċjoekonomika tan-nisa Rom fi Spanja, kif ukoll l-indirizzar tal-faqar fost it-tfal billi jiġi appoġġat l-aċċess għall-edukazzjoni u għall-kura għat-tfal b'diżabilità fil-Kroazja. Aktar eżempji

[35] Aktar informazzjoni disponibbli permezz ta' dan is-sit web: https://european-social-fund-plus.ec.europa.eu/en/publications/esf-and-community-led-local-development-lessons-future.
[36] Aktar informazzjoni disponibbli permezz ta' dan is-sit web: https://socialinnovationplus.eu/.
[37] Aktar informazzjoni disponibbli permezz ta' dan is-sit web: https://www.euromanet.eu/.

li juru l-impatt tal-proġetti ffinanzjati mill-FSE/FSE+ jistgħu jinstabu fit-taqsima "Proġetti" tas-sit web tal-FSE+, bl-użu ta' filtri skont il-Pajjiż/Suġġett/Sena[38].

2.3. Inizjattivi u azzjonijiet rilevanti li għaddejjin bħalissa fil-kuntest tal-inizjattiva taċ-ċittadini

Komunità Ewropea ta' Prattika dwar is-Sħubija

Biex ittejjeb il-kwalità tas-sħubija u tiffaċilita l-iskambju tal-aħjar prattiki, f'konformità mal-Artikolu 18(1) tar-Regolament ta' Delega tal-Kummissjoni (UE) Nru 240/2014, fl-2022, il-Kummissjoni stabbiliet il-Komunità Ewropea ta' Prattika dwar is-Sħubija (ECoPP, European Community of Practice on Partnership), li tinkludi organizzazzjonijiet nongovernattivi u organizzazzjonijiet tas-soċjetà ċivili involuti fid-drittijiet fundamentali, fid-drittijiet soċjali, fl-inklużjoni, fl-iżvilupp tal-komunità, u fid-drittijiet tal-persuni b'diżabilità.

L-ECoPP hija magħmula minn 158 membru, inkluż korpi ta' koordinazzjoni u awtoritajiet ta' ġestjoni nnominati mill-Istati Membri, u sħab imsemmija fl-Artikolu 8 tar-Regolament (UE) 2021/1060, bħal organizzazzjonijiet nongovernattivi fil-livell nazzjonali u sottonazzjonali, organizzazzjonijiet tas-soċjetà ċivili, muniċipalitajiet, awtoritajiet reġjonali, sħab ekonomiċi u soċjali, organizzazzjonijiet ta' riċerka u universitajiet.

Bħalissa, taħt il-kategorija "sħab", l-ECoPP tinkludi 23 awtorità pubblika (reġjonali, lokali u urbana), seba' "awtoritajiet pubbliċi oħra", 20 organizzazzjoni tas-soċjetà ċivili, 19-il organizzazzjoni nongovernattiva, sitt organizzazzjonijiet ta' riċerka, ħames sħab soċjali, u żewġ sħab ekonomiċi. Fost il-membri tal-ECoPP hemm korpi li jirrappreżentaw minoranzi nazzjonali, bħall-Fundación Secretariado Gitano. Aktar organizzazzjonijiet bħal dawn huma mistiedna japplikaw sakemm jikkonformaw mat-talbiet speċifiċi tas-sejħiet.

Il-membri l-ġodda tal-ECoPP huma aċċettati abbażi ta' sejħiet miftuħa, li jfittxu li jibbilanċjaw il-kopertura ġeografika, il-kategoriji ta' sħab u l-oqsma ta' attività. S'issa, ġew irreklamati tliet sejħiet. L-aħħar sejħa miftuħa għall-applikazzjonijiet biex wieħed isir membru tal-ECoPP tnediet fi Frar 2025, irreklamata fuq il-paġna web tal-ECoPP tal-Inforegio[39].

Strateġiji makroreġjonali

Fost l-istrumenti ta' kooperazzjoni territorjali Ewropea, l-istrateġiji makroreġjonali huma oqfsa ta' kooperazzjoni maħluqa mill-inizjattivi tal-Istati Membri biex jikkollaboraw u jikkoordinaw fuq il-ħidma tal-politiki komuni u jsaħħu l-koeżjoni. Dawn l-istrateġiji jkopru erba' makroreġjuni distinti: ir-reġjun tal-Alpi, ir-reġjun tal-Baħar Baltiku, ir-reġjun tad-Danubju, u r-reġjun Adrijatiku u Jonju, li jlaqqgħu flimkien sa 14-il pajjiż, inkluż kemm l-Istati Membri tal-UE kif ukoll il-pajjiżi ġirien.

L-erba' strateġiji makroreġjonali jiffokaw fuq diversi oqsma ta' prijorità, bħall-kultura, it-turiżmu, u l-preservazzjoni tal-wirt nazzjonali u reġjonali. L-istrateġiji għar-reġjun tad-Danubju

[38] Is-sit web jista' jiġi aċċessat permezz ta' din il-link: https://european-social-fund-plus.ec.europa.eu/mt/projects
[39] Aktar informazzjoni disponibbli permezz ta' dan is-sit web: https://ec.europa.eu/regional_policy/policy/communities-and-networks/ecopp_en

u għar-reġjun tal-Baħar Baltiku huma partikolarment attivi fit-tisħiħ tal-valur soċjetali u ekonomiku tal-wirt kulturali permezz ta' preżentazzjonijiet innovattivi u faċli għall-viżitaturi ta' siti ta' wirt u ta' mużewijiet. B'dan il-mod, huma jikkontribwixxu wkoll għat-tisħiħ tal-identità reġjonali u għat-trawwim ta' fehim reċiproku, ta' koeżistenza, u ta' kooperazzjoni fost il-pajjiżi parteċipanti.

3. RISPONS GĦALL-INIZJATTIVA TAĊ-ĊITTADINI EWROPEJ

3.1. Proposti lil hinn mill-ambitu tal-IĊE kif irreġistrati mill-Kummissjoni

Fir-rigward ta' xi proposti li jinsabu fl-IĊE, l-Unjoni Ewropea ma għandhiex il-kompetenza li tieħu azzjoni legali. Dan japplika għall-proposta li jiġu definiti r-"reġjuni nazzjonali", li tirreferi għal reġjuni b'karatteristiċi nazzjonali, etniċi, kulturali, reliġjużi jew lingwistiċi li huma differenti minn dawk tar-reġjuni tal-madwar. Jappartjeni wkoll għall-proposta relatata biex jiġu identifikati jew elenkati tali reġjuni, il-proposta biex jitqiesu l-konfini lingwistiċi, etniċi u kulturali meta tinħoloq klassifikazzjoni komuni ta' unitajiet territorjali għall-istatistika (NUTS), u l-proposta biex jiġi żgurat li l-Istati Membri jirrispettaw l-impenji internazzjonali tagħhom dwar il-minoranzi nazzjonali.

Il-Kummissjoni rreġistrat l-IĊE abbażi tal-kompetenzi tal-Unjoni skont it-Trattati tal-UE, speċifikament fl-ambitu tal-qafas tal-politika ta' koeżjoni. B'riżultat ta' dan, il-proposti msemmija fil-paragrafu ta' hawn fuq huma lil hinn mill-ambitu tal-IĊE kif irreġistrati mill-Kummissjoni. Għalhekk, il-Kummissjoni ma hijiex f'pożizzjoni li tipprovdi xi konklużjoni legali u politika dwar dawn il-proposti skont l-Artikolu 15(2) tar-Regolament dwar l-IĊE.

- *Jiġi definit il-kunċett ta' "reġjuni ta' minoranza nazzjonali/etnika", jew sempliċiment "reġjuni nazzjonali", jiġifieri "reġjuni b'karatteristiċi nazzjonali, etniċi, kulturali, reliġjużi jew lingwistiċi li huma differenti minn dawk tar-reġjuni tal-madwar" f'att legali tal-UE.*
- *Lil hinn mid-definizzjoni tal-kunċett ta' reġjuni nazzjonali, l-att legali li għandu jiġi elaborat mill-Kummissjoni jrid jidentifika wkoll b'mod espliċitu dawn ir-reġjuni, filwaqt li jqis il-kriterji u r-rieda tal-komunitajiet affettwati.*
- *Jitqiesu l-konfini lingwistiċi, etniċi u kulturali meta tiġi fformata l-klassifikazzjoni komuni ta' unitajiet territorjali għall-istatistika (NUTS). Il-grupp ta' organizzaturi jipproponi li dawn il-konfini għandhom jirriflettu r-rieda tal-komunitajiet awtoktoni, espressa permezz ta' referendum lokali qabel id-delimitazzjoni tar-reġjuni.*

Fir-rigward ta' dawn il-proposti, huwa importanti li jiġi nnotat li l-Artikolu 4(2) tat-TUE jiddikjara li l-UE trid tirrispetta l-ugwaljanza u l-identità nazzjonali tal-Istati Membri, inerenti fl-istrutturi politiċi u kostituzzjonali, fundamentali tagħhom, inkluż l-awtonomija lokali u reġjonali. Minn dan isegwi li l-leġiżlatur tal-UE ma jistax jadotta att li jiddefinixxi r-reġjuni b'minoranza nazzjonali, li kapaċi jibbenefikaw minn attenzjoni speċjali fil-qafas tal-politika ta' koeżjoni tal-UE, abbażi ta' kriterji awtonomi u, għalhekk, mingħajr kunsiderazzjoni xierqa tal-*istatus quo* politiku, amministrattiv u istituzzjonali eżistenti fl-Istati Membri inkwistjoni.

L-UE ma għandhiex il-kompetenza li tagħti mandat għal bidliet fil-qafas politiku, amministrattiv u istituzzjonali eżistenti fl-Istati Membri. Barra minn hekk, ma għandhiex setgħa ġenerali li

tilleġiżla fir-rigward tal-minoranzi, b'mod partikolari dwar kwistjonijiet relatati mar-rikonoxximent tal-istatus tal-minoranzi, l-awtodeterminazzjoni u l-awtonomija tagħhom, jew ir-reġim li jirregola l-użu ta' lingwi reġjonali jew minoritarji.

Filwaqt li l-istituzzjonijiet tal-UE jridu jirrispettaw il-valuri u jsegwu l-objettivi stabbiliti fl-Artikoli 2 u 3 tat-TUE – inkluż b'mod partikolari, li jirrispettaw id-"diversità kulturali u lingwistika" rikka tal-Unjoni u jżommu lura minn kwalunkwe forma ta' diskriminazzjoni bbażata fuq "sħubija ta' minoranza nazzjonali", kif stipulat fl-Artikolu 21 tal-Karta tad-Drittijiet Fundamentali – il-Karta ma testendix il-qasam ta' applikazzjoni tad-dritt tal-Unjoni lil hinn mis-setgħat tal-Unjoni jew ma tistabbilixxi l-ebda setgħa jew kompitu ġdid għall-Unjoni, jew timmodifika l-kompetenzi u l-kompiti kif definiti fit-Trattati (l-Artikolu 51(2) tal-Karta).

Fir-rigward tal-proposta biex jitqiesu l-konfini lingwistiċi, etniċi u kulturali meta tiġi fformata n-NUTS, għandu jiġi indikat li l-emendi għall-klassifikazzjoni NUTS tal-unitajiet territorjali jsiru wara proposta mill-Istat Membru permezz tal-uffiċċji nazzjonali tagħhom tal-istatistika. Skont l-Artikolu 3(1) tar-Regolament (KE) Nru 1059/2003, l-unitajiet territorjali huma definiti abbażi ta' "unitajiet amministrattivi" - żoni ġeografiċi b'awtoritajiet amministrattivi li kapaċi jieħdu deċiżjonijiet amministrattivi jew ta' politika għal dawk iż-żoni fi ħdan il-qafas legali u istituzzjonali tal-Istat Membru. Jiġifieri, id-definizzjoni ta' tali unitajiet amministrattivi u kwalunkwe bidla f'tali definizzjoni jaqgħu kompletament taħt ir-responsabbiltà tal-Istati Membri.

Kif indikat hawn fuq, skont l-Artikolu 3(5) tar-Regolament (KE) Nru 1059/2003, huwa possibbli li l-unitajiet amministrattivi kontigwi jiġu aggregati biex jiġi żgurat li dawn l-unitajiet aggregati jkunu fil-limiti tal-popolazzjoni stabbiliti minn dak ir-Regolament, jew biex saħansitra jiddevjaw minn dawn il-limiti minħabba ċirkostanzi ġeografiċi, soċjoekonomiċi, storiċi, kulturali jew ambjentali partikolari. Għalhekk, il-qafas jippermetti devjazzjonijiet mill-kriterju definit fl-Artikolu 3(1) minħabba ċirkostanzi storiċi jew kulturali, li jistgħu jikkoinċidu mas-sitwazzjonijiet tal-minoranzi nazzjonali. Madankollu, hija r-responsabbiltà tal-Istat Membru, li jiddeċiedi skont il-liġi nazzjonali jekk għandux iqis dawk l-elementi fl-organizzazzjoni tal-mappa amministrattiva nazzjonali li tifforma l-bażi għar-reġjuni NUTS filwaqt li jżomm f'moħħu l-objettivi tar-Regolament (KE) Nru 1059/2003. Kif indikat ukoll hawn fuq, l-Unjoni ma tistax timmodifika l-qafas politiku, amministrattiv jew istituzzjonali eżistenti fl-Istati Membri. Fil-fatt, kif ġie ċċarat iktar 'il fuq, dawn l-unitajiet mhux amministrattivi jikkorrispondu huma stess għal aggregazzjoni ta' unitajiet amministrattivi eżistenti fl-Istati Membri u huma kkostitwiti bl-għan uniku li tiġi żgurata l-komparabbiltà tal-istatistika dwar il-livell ta' żvilupp ta' dawn id-diversi unitajiet, mingħajr ma jwasslu għall-ħolqien ta' reġjuni proprji b'istituzzjonijiet reġjonali awtonomi u setgħat deċiżjonali, kif previst mill-organizzaturi. Għalhekk, l-Unjoni ma tistax tadotta att li jiddefinixxi r-reġjuni b'minoranza nazzjonali, li kapaċi jibbenefikaw minn attenzjoni speċjali fil-qafas tal-politika ta' koeżjoni tal-UE, abbażi ta' kriterji awtonomi[40] u, għalhekk, mingħajr kunsiderazzjoni xierqa tal-*istatus quo* politiku, amministrattiv u istituzzjonali eżistenti fl-Istati Membri inkwistjoni.

---

[40] Fir-rigward tal-proposta tal-organizzaturi biex titqies "ir-rieda tal-komunitajiet awtoktoni, espressa permezz ta' referendum lokali" għad-delimitazzjoni tar-reġjuni, huwa importanti wkoll li jiġi ċċarat li l-Unjoni ma tistax

L-organizzaturi jirreferu wkoll għall-eżempju tal-Ewroreġjuni. Madankollu, wieħed għandu jżomm f'moħħu li dawn ma humiex stabbiliti abbażi tad-dritt tal-UE jew fil-qafas tal-politika ta' koeżjoni, iżda pjuttost abbażi ta' ftehimiet intergovernattivi li daħlu għalihom volontarjament ir-reġjuni kkonċernati.

- *L-iżgurar li l-Istati Membri jirrispettaw l-impenji internazzjonali tagħhom rigward il-minoranzi nazzjonali. L-organizzaturi jqisu li n-nuqqas ta' konformità ma' dawn l-impenji jikkostitwixxi ksur tal-valuri elenkati fl-Artikolu 2 tat-Trattat dwar l-Unjoni Ewropea, li potenzjalment jiskatta proċedura ta' ksur kif deskritt fl-Artikolu 7.*

Filwaqt li r-rispett tad-drittijiet ta' persuni li jagħmlu parti minn minoranzi huwa inkorporat fit-Trattati tal-UE u fil-Karta tad-Drittijiet Fundamentali, u l-Kummissjoni tiżgura li d-drittijiet fundamentali jiġu rrispettati meta jiġi implimentat id-dritt tal-UE, l-UE ma għandha l-ebda kompetenza fir-rigward tal-minoranzi, b'mod partikolari dwar kwistjonijiet relatati mar-rikonoxximent tal-istatus tal-minoranzi, l-awtodeterminazzjoni u l-awtonomija tagħhom, jew ir-reġim li jirregola l-użu ta' lingwi reġjonali jew minoritarji.

F'dawn il-każijiet fejn ma hemm l-ebda kompetenza tal-UE, l-Istati Membri jżommu setgħat ġenerali biex jieħdu deċiżjonijiet dwar il-minoranzi. Għalhekk, peress li, skont l-Artikolu 51(1) tal-Karta tad-Drittijiet Fundamentali, id-dispożizzjonijiet tal-Karta huma indirizzati biss lill-Istati Membri meta jkunu qed jimplimentaw id-dritt tal-UE, hija l-kompetenza tal-Istat Membru li jiżgura li d-drittijiet fundamentali jiġu rrispettati f'konformità mal-obbligi li ġejjin mill-ordnijiet kostituzzjonali tagħhom jew mill-ftehimiet internazzjonali li jkunu daħlu fihom. Ta' importanza partikolari huma l-Karta Ewropea għal-lingwi Reġjonali jew Minoritarji tal-Kunsill tal-Ewropa u l-Konvenzjoni Qafas għall-Ħarsien tal-Minoranzi Nazzjonali, li jibqgħu l-qafas legali rilevanti tad-dritt internazzjonali għal dawk l-Istati Membri li ffirmaw u rratifikaw dawk il-ftehimiet.

3.2. Proposti fl-ambitu tal-IĊE kif irreġistrati mill-Kummissjoni

Min-naħa l-oħra, il-Kummissjoni tqis il-proposta li tespandi l-lista ta' reġjuni li huma anqas favoriti fl-Artikolu 174 tat-TFUE biex jiġu inklużi kategoriji ġodda bħar-reġjuni nazzjonali, kif ukoll il-proposta biex jiġi żgurat aċċess ugwali għall-finanzjament tal-Unjoni u li jiġi żgurat li l-fondi tal-Unjoni ma jintużawx b'modi li jbiddlu l-kompożizzjoni etnika, l-identità reġjonali, jew il-wirt kulturali ta' reġjuni nazzjonali biex jaqgħu taħt l-ambitu tal-IĊE kif irreġistrati mill-Kummissjoni.

- *L-espansjoni tal-lista ta' reġjuni li huma anqas favoriti msemmija fl-Artikolu 174 tat-TFUE biex jiġu inklużi kategoriji ġodda, bħal reġjuni b'karatteristiċi nazzjonali, lingwistiċi u kulturali distinti, imsejħa reġjuni ta' minoranza nazzjonali/etnika.*

Il-Qorti tal-Ġustizzja ddeċidiet li l-Artikolu 174 tat-TFUE jiddeskrivi l-objettivi tal-politika ta' koeżjoni tal-UE f'termini ġenerali u jagħti lill-Unjoni Ewropea diskrezzjoni estensiva fir-rigward

timponi fuq l-Istati Membri l-organizzazzjoni ta' referendum lokali, peress li din hija prerogattiva kostituzzjonali tal-Istati Membri.

tal-azzjonijiet li tista' tieħu fil-qasam tal-koeżjoni ekonomika, soċjali u territorjali, filwaqt li tqis kunċett wiesa' tar-reġjuni li jistgħu jkunu kkonċernati minn dawk l-azzjonijiet[41].

It-tielet paragrafu tal-Artikolu 174 tat-TFUE jispeċifika li "[f]ost ir-reġjuni konċernati, għandha tingħata attenzjoni partikolari lil […] reġjuni li jbatu minn żvantaġġi naturali jew demografiċi gravi u permanenti"[42]. Il-Qorti tal-Ġustizzja ċċarat li din il-lista hija indikattiva, mhux eżawrjenti[43]. Madankollu, irrispettat ukoll l-analiżi tal-Qorti Ġenerali fis-sentenza tal-10 ta' Mejju 2016, *Izsák u Dabis vs Il-Kummissjoni*[44], li skontha l-karatteristiċi etniċi, kulturali, reliġjużi jew lingwistiċi speċifiċi ma jistgħux jitqiesu li sistematikament jikkostitwixxu żvantaġġ għall-iżvilupp ekonomiku fir-rigward tar-reġjuni tal-madwar[45]. Għalhekk, il-Qorti tal-Ġustizzja ddeċidiet li, billi eskludiet il-possibbiltà li reġjun b'minoranza nazzjonali jista', minħabba l-karatteristiċi etniċi, kulturali, reliġjużi jew lingwistiċi speċifiċi tiegħu, sistematikament jifforma parti mir-"reġjuni li jbatu minn żvantaġġi naturali jew demografiċi gravi u permanenti" skont it-tifsira tat-tielet paragrafu tal-Artikolu 174 tat-TFUE, il-Qorti Ġenerali interpretat b'mod korrett il-kunċett ta' "reġjuni konċernati" f'dik id-dispożizzjoni[46].

Fi kwalunkwe każ, l-UE ma hijiex prekluża milli tadotta miżuri skont l-Artikoli 177 u 178 tat-TFUE biex tqis ir-rispett għal persuni li jagħmlu parti minn minoranzi nazzjonali u lingwistiċi, diment li taġixxi fi ħdan is-setgħat mogħtija lilha minn dawk id-dispożizzjonijiet. Fil-fatt, il-Qorti Ġenerali kkonfermat li n-nuqqas ta' riferiment espliċitu għar-rispett għal persuni li jagħmlu parti minn minoranzi nazzjonali u lingwistiċi bħala wieħed mill-objettivi speċifiċi tagħhom f'dawk l-Artikoli ma jippreludix lill-Unjoni Ewropea milli tadotta, fil-qafas tas-setgħat li teżerċita abbażi ta' dawk id-dispożizzjonijiet, miżuri li jqisu tali objettiv[47].

Madankollu, il-Kummissjoni ma tqisx li huwa xieraq li tittieħed kwalunkwe azzjoni leġiżlattiva ulterjuri biex jintlaħaq tali objettiv għar-raġunijiet li ġejjin:

---

41 Is-sentenza tal-Qorti tas-7 ta' Marzu 2019, *Balázs-Árpád Izsák u Attila Dabis vs Il-Kummissjoni Ewropea*, Kawża C-420/16 P, EU:C:2019:177, il-paragrafu 68.

42 L-Artikolu 174, it-tielet paragrafu, tat-TFUE: "Fost ir-reġjuni konċernati, għandha tingħata attenzjoni partikolari lil żoni rurali, lil żoni milquta minn tranżizzjoni industrijali, u lil reġjuni li jbatu minn żvantaġġi naturali jew demografiċi gravi u permanenti bħal pereżempju r-reġjuni tat-Tramuntana mbiegħda b'densità ta' popolazzjoni baxxa ħafna, u reġjuni insulari, reġjuni transkonfinali u reġjuni muntanjużi."

43 Is-sentenza tal-Qorti tas-7 ta' Marzu 2019, *Balázs-Árpád Izsák u Attila Dabis vs Il-Kummissjoni Ewropea*, Kawża C-420/16 P, EU:C:2019:177, il-paragrafu 69.

44 Is-Sentenza tal-Qorti tal-10 ta' Mejju 2016, *Izsák u Dbis vs Il-Kummissjoni*, Kawża T-529/13, EU:T:2016:282, il-paragrafi 87 u 89.

45 Is-sentenza tal-Qorti tas-7 ta' Marzu 2019, *Balázs-Árpád Izsák u Attila Dabis vs Il-Kummissjoni Ewropea*, Kawża C-420/16 P, EU:C:2019:177, il-paragrafu 70.

46 Is-Sentenza tal-Qorti tas-7 ta' Marzu 2019, *Balázs-Árpád Izsák u Attila Dabis vs Il-Kummissjoni Ewropea*, Kawża C-420/16 P, EU:C:2019:177, il-paragrafu 71: "Minn dan isegwi li, meta fil-punti 85 sa 89 tas-sentenza appellata eskludiet li reġjun b'minorità nazzjonali jista', fid-dawl tal-karatteristiċi etniċi, kulturali, reliġjużi jew lingwistiċi speċifiċi tiegħu, jagħmel sistematikament parti minn "reġjuni li jbatu minn żvantaġġi naturali jew demografiċi gravi u permanenti", fis-sens tat-tielet paragrafu tal-Artikolu 174 TFUE, il-Qorti Ġenerali interpretat b'mod korrett il-kunċett ta' "reġjun ikkonċernat" li jinsab f'din id-dispożizzjoni u, għalhekk, ma wettqitx żball ta' liġi dwar dan il-punt."

47 Is-sentenza tal-Qorti tal-24 ta' Settembru 2019, *Ir-Rumanija vs Il-Kummissjoni*, Kawża T-391/17, EU:T:2019:672, il-paragrafu 64.

- Il-politika ta' koeżjoni hija implimentata b'ġestjoni kondiviża u topera fir-rigward tal-qafas istituzzjonali tal-Istati Membri (l-Artikolu 4(2) tat-TUE). F'konformità mal-Artikolu 7(1) tar-Regolament (UE) 2021/1060, l-Istati Membri għandhom iħejju u jimplimentaw programmi fil-livell territorjali xieraq f'konformità mal-qafas istituzzjonali, legali u finanzjarju tagħhom. L-approċċ ibbażat fuq il-post tal-politika ta' koeżjoni jipprovdi lill-Istati Membri bi flessibbiltà biex jallokaw finanzjament lir-reġjuni abbażi tal-ħtiġijiet identifikati biex jiġu indirizzati d-disparitajiet soċjoekonomiċi u territorjali, peress li huma familjari mal-kuntest speċifiku tar-reġjuni kkonċernati.

  F'dan il-kuntest, il-politika ta' koeżjoni toffri biżżejjed possibbiltajiet biex jiġu ffinanzjati operazzjonijiet li jappoġġaw gruppi vulnerabbli, inkluż il-minoranzi, il-kultura, u l-wirt kulturali. Dan jinkludi l-infrastruttura, l-apparat u l-interventi ta' kapital uman li jrawmu aċċess ugwali għal servizzi inklużivi u ta' kwalità, jikkontribwixxu għar-restawr, il-preservazzjoni u l-valorizzazzjoni tal-wirt kulturali u storiku u jrawmu r-rwol tas-settur fl-iżvilupp ekonomiku, fl-inklużjoni soċjali u fil-protezzjoni tad-diversità tar-reġjuni Ewropej. It-tfassil u l-qafas legali tal-politika ta' koeżjoni jippermettu lill-Istati Membri jieħdu vantaġġ minn dawn il-possibbiltajiet u jappoġġaw tali investimenti mmirati, inkluż ukoll bħala parti minn strateġiji integrati ta' żvilupp territorjali jew fil-kuntest ta' kooperazzjoni bejn il-fruntieri. L-Istati Membri jinsabu fl-aħjar pożizzjoni biex jieħdu deċiżjonijiet ta' programmazzjoni li jirriflettu r-realtajiet lokali. Dan jippermettilhom jingranaw il-finanzjament tal-politika ta' koeżjoni b'mod effettiv, f'konformità mal-prijoritajiet nazzjonali u reġjonali tagħhom u jikkontribwixxu għall-implimentazzjoni ta' oqfsa strateġiċi fit-tul. Huwa b'dan il-mod li jkun hemm konformità mal-prinċipju tas-sussidjarjetà (l-Artikolu 5 tat-TUE).

- Il-Kummissjoni ma għandha l-ebda evidenza li tappoġġa d-dikjarazzjoni li l-karatteristiċi etniċi, nazzjonali, kulturali, reliġjużi, jew lingwistiċi speċifiċi tar-reġjuni għandhom impatt fuq l-iżvilupp ekonomiku jew soċjali tagħhom meta mqabbla mar-reġjuni tal-madwar. Bħala regola ġenerali, it-tkabbir ekonomiku jiddependi minn ħafna fatturi u politiki strutturali fis-seħħ, li jfixklu kwalunkwe ġeneralizzazzjoni bħal din. Fatturi bħad-dotazzjonijiet naturali, l-aċċessibbiltà tas-suq, jew il-prossimità għall-innovaturi ġeneralment jitqiesu bħala d-determinanti prinċipali tar-rati ta' tkabbir differenti fir-reġjuni kollha.

- *L-iżgurar li l-Fondi tal-Unjoni ma jintużawx b'modi li jbiddlu l-kompożizzjoni etnika, l-identità reġjonali, jew il-wirt kulturali tar-reġjuni nazzjonali. Dan jinkludi l-prevenzjoni tal-użu ta' Fondi tal-Unjoni biex jiġu appoġġati l-politiki dwar l-impjiegi li jinkoraġġixxu r-residenza ta' forza tax-xogħol bi sfondi kulturali jew lingwistiċi differenti.*

Fil-perjodu ta' programmazzjoni 2021-2027, il-fondi tal-politika ta' koeżjoni diġà jistgħu jikkontribwixxu għall-preservazzjoni ta' karatteristiċi lingwistiċi u kulturali reġjonali bil-għan ta' żvilupp ekonomiku reġjonali u nazzjonali[48]. Madankollu, id-dritt għal-libertà tal-moviment

[48] F'konformità mar-Regolament (UE) 2021/1058, l-investimenti li jappoġġaw l-industriji kreattivi u kulturali, is-servizzi kulturali u siti ta' wirt kulturali jistgħu jiġu ffinanzjati taħt kwalunkwe objettiv ta' politika dment li dawn jikkontribwixxu għall-objettivi speċifiċi u li jaqgħu fl-ambitu tal-appoġġ mill-FEŻR.

jibqa' l-pedament tal-Unjoni Ewropea. Kif stabbilit fl-Artikolu 21(1) tat-TFUE[49] u fl-Artikolu 45 tal-Karta tad-Drittijiet Fundamentali[50], kull ċittadin tal-UE għandu d-dritt li jmur minn post għal ieħor u li joqgħod liberament fit-territorju tal-Istati Membri. Kwalunkwe tentattiv biex tiġi evitata r-residenza ta' ħaddiema bi sfondi kulturali jew lingwistiċi differenti jmur kontra dan id-dritt u jimmina l-prinċipju tan-nondiskriminazzjoni. L-FSE+ jappoġġa l-integrazzjoni tal-ħaddiema li jagħżlu li jeżerċitaw id-dritt tagħhom għal-libertà tal-moviment, irrispettivament mill-oriġini, mil-lingwa jew mill-kultura tagħhom.

Il-kooperazzjoni territorjali hija kritika biex jitneħħew l-ostakli għall-mobbiltà transfruntiera u jiġu żviluppati servizzi pubbliċi transfruntiera filwaqt li fl-istess ħin tiġi promossa d-diversità lingwistika u kulturali eżistenti bħala riżorsi pożittivi li jistgħu jrawmu approċċi aktar integrati, inklużivi u innovattivi għall-iżvilupp reġjonali u għall-koeżjoni territorjali. L-iżvilupp ta' strateġiji territorjali integrati transfruntiera, flimkien mal-promozzjoni ta' skemi dedikati għal proġetti ta' kooperazzjoni fuq skala żgħira u bejn il-persuni, urew il-valur miżjud tagħhom biex jattiraw tip ġdid ta' benefiċjarji, irawmu l-involviment tas-soċjetà ċivili, u jħaddnu speċifiċitajiet u karatteristiċi territorjali. Tali approċċi għandhom jinżammu u jissaħħu ulterjorment fil-futur.

Billi tenfasizza l-valur tad-diversità filwaqt li tiżgura l-integrazzjoni, l-UE tista' tipproteġi l-identitajiet reġjonali mingħajr ma tfixkel l-iżvilupp ekonomiku fit-territorji tagħha.

Barra minn hekk, il-qafas legali attwali tal-politika ta' koeżjoni diġà jinkludi salvagwardji biex tiġi evitata d-diskriminazzjoni fl-implimentazzjoni tal-fondi tal-politika ta' koeżjoni (bħal prinċipji orizzontali, kriterji u proċeduri tal-għażla, arranġamenti għat-trattament tal-ilmenti, l-involviment tas-sħab rilevanti, kundizzjonijiet abilitanti).

Li jkun hemm kriterji u proċeduri xierqa fis-seħħ għall-għażla tal-operazzjonijiet huwa wieħed mir-rekwiżiti ewlenin għas-sistemi ta' ġestjoni u kontroll għall-programmi. Il-Kummissjoni teżamina dan matul il-ħidma tal-awditjar tagħha. Jekk dan ir-rekwiżit ewlieni ma jiffunzjonax b'mod effettiv, dan jista' jikkostitwixxi nuqqas serju fis-sistema ta' ġestjoni u kontroll li, fin-nuqqas ta' miżuri ta' rimedju xierqa mill-Istati Membri, jista' jwassal għall-interruzzjoni jew għas-sospensjoni tal-pagamenti, kif ukoll għal korrezzjonijiet finanzjarji.

F'konformità mal-qafas legali tal-politika ta' koeżjoni, l-Istati Membri huma meħtieġa wkoll jistabbilixxu arranġamenti li jiżguraw l-eżami effettiv tal-ilmenti relatati mal-Fondi.

Barra minn hekk, f'konformità mad-dispożizzjonijiet dwar il-kundizzjonijiet abilitanti, huma meħtieġa jimplimentaw mekkaniżmi effettivi biex jiżguraw il-konformità mal-Karta tad-Drittijiet Fundamentali. Dawn il-mekkaniżmi għandhom jinkludu miżuri biex jiġi żgurat li l-programmi appoġġati mill-fondi u l-implimentazzjoni tagħhom jaderixxu mad-dispożizzjonijiet rilevanti tal-

---

[49] L-Artikolu 21(1) tat-TFUE: "Kull ċittadin tal-Unjoni għandu d-dritt li jmur minn post għal ieħor u li joqgħod liberament fit-territorju tal-Istati Membri, salvi l-limitazzjonijiet u l-kondizzjonijiet stabbiliti fit-Trattati u d-dispożizzjonijiet meħuda sabiex dan jitwettaq."

[50] L-Artikolu 45 tal-Karta dwar id-Drittijiet Fundamentali: "1. Kull ċittadin tal-Unjoni għandu d-dritt tal-libertà ta' moviment u ta' residenza fit-territorju tal-Istati Membri.
2. Il-libertà ta' moviment u ta' residenza tista' tingħata, skont it-Trattati, lil ċittadini ta' pajjiżi terzi li jkunu residenti legalment fit-territorju ta' Stat Membru."

Karta, kif ukoll arranġamenti għar-rapportar ta' nuqqas ta' konformità mal-Karta lill-kumitati ta' monitoraġġ, inkluż ilmenti relatati mal-Karta.

Barra minn hekk, l-inklużjoni tas-sħubija – li tinvolvi speċifikament is-sħab rilevanti fil-kumitati ta' monitoraġġ responsabbli għall-approvazzjoni tal-kriterji tal-għażla – tipprovdi salvagwardja addizzjonali kontra prattiki diskriminatorji. Is-sħab rilevanti jistgħu jinkludu l-korpi tal-ugwaljanza. Dawn il-korpi huma organizzazzjonijiet pubbliċi li jassistu lill-vittmi tad-diskriminazzjoni, jimmonitorjaw u jirrapportaw dwar kwistjonijiet ta' diskriminazzjoni, u jikkontribwixxu biex titqajjem kuxjenza dwar id-drittijiet u l-valur soċjetali tal-ugwaljanza.

4. KONKLUŻJONI

Il-Kummissjoni analizzat bir-reqqa t-tħassib u l-proposti mressqa mill-IĊE u tirrikonoxxi l-importanza tal-kwistjonijiet imqajma. Madankollu, f'konformità mat-Trattati tal-UE, ir-rispons tal-Kummissjoni huwa neċessarjament inkwadrat mil-limiti tal-kompetenza tagħha. B'riżultat ta' dan, l-IĊE ġiet irreġistrata mill-Kummissjoni b'mod kwalifikat, b'ċerti proposti jiġu esklużi peress li jaqgħu barra mill-ambitu tas-setgħat tal-Kummissjoni skont it-Trattati tal-UE.

Fir-rigward tal-proposti lil hinn mill-ambitu tal-IĊE kif irreġistrati mill-Kummissjoni, il-Kummissjoni tinnota li l-UE ma għandhiex il-kompetenza li tieħu azzjoni legali dwar il-proposta biex tiddefinixxi "reġjuni nazzjonali", tidentifika jew telenka tali reġjuni, tikkunsidra l-konfini lingwistiċi, etniċi u kulturali meta toħloq in-NUTS, jew tiżgura li l-Istati Membri jirrispettaw l-impenji internazzjonali tagħhom dwar il-minoranzi nazzjonali. Għalhekk, dawn il-proposti ma humiex indirizzati fit-tweġiba tal-Kummissjoni.

Fir-rigward tal-proposta biex tiġi estiża l-lista ta' reġjuni li huma anqas favoriti fl-Artikolu 174 tat-TFUE biex jiġu inklużi kategoriji ġodda, il-Kummissjoni ma tqisx li hemm biżżejjed evidenza biex tappoġġa d-dikjarazzjoni li reġjuni b'karatteristiċi nazzjonali, etniċi, kulturali, reliġjużi jew lingwistiċi li huma differenti minn dawk tar-reġjuni tal-madwar huma sistematikament żvantaġġati.

Barra minn hekk, il-Kummissjoni tinnota li l-politika ta' koeżjoni hija implimentata b'ġestjoni kondiviża. F'dan il-kuntest, il-politika ta' koeżjoni trid topera fi ħdan il-qafas istituzzjonali ta' kull Stat Membru. Filwaqt li l-approċċ ibbażat fuq il-post jipprovdi lill-Istati Membri bi flessibbiltà biex jallokaw il-finanzjament lit-territorji abbażi tal-ħtiġijiet identifikati biex jiġu indirizzati d-disparitajiet soċjoekonomiċi u territorjali, id-deċiżjoni dwar kif għandhom jitqassmu dawn il-fondi fit-territorju tagħhom tibqa' l-prerogattiva tal-Istat Membru u ma hijiex kompetenza tal-UE.

Il-Kummissjoni tenfasizza li l-qafas leġiżlattiv li bħalissa huwa applikabbli għall-politika ta' koeżjoni fih salvagwardji, li ma kinux fis-seħħ meta t-talba għar-reġistrazzjoni tal-IĊE ġiet ippreżentata fit-18 ta' Ġunju 2013, biex tiġi żgurata l-konformità mal-Karta tad-Drittijiet Fundamentali u jiġu evitati prattiki diskriminatorji. Ir-regoli eżistenti jipprovdu wkoll l-għodod meħtieġa biex l-Istati Membri jkunu jistgħu jappoġġaw il-minoranzi u l-gruppi emarġinati.

F'dan l-isfond, filwaqt li tieħu n-nondiskriminazzjoni bis-serjetà ħafna, il-Kummissjoni ma tqisx li att leġiżlattiv ġdid huwa meħtieġ jew xieraq.

Il-Kummissjoni se tibqa' viġilanti u proattiva sabiex tiżgura aċċess nondiskriminatorju għall-finanzjament tal-Unjoni fi ħdan il-politika ta' koeżjoni. Hija tinsab lesta li tuża l-għodod kollha għad-dispożizzjoni tagħha biex tinforza trattament ugwali matul l-implimentazzjoni tal-politika ta' koeżjoni fil-perjodu ta' programmazzjoni kurrenti.

Għall-qafas finanzjarju pluriennali li jmiss, il-Kummissjoni pproponiet politika msaħħa u mmodernizzata ta' koeżjoni u tkabbir, li taħdem fi sħubija mal-awtoritajiet nazzjonali, reġjonali u lokali u li tiżgura li jkun hemm fis-seħħ mekkaniżmi adegwati biex tiġi evitata kwalunkwe

forma ta' diskriminazzjoni. Il-pjanijiet ta' sħubija nazzjonali u reġjonali kif proposti mill-Kummissjoni[51] se jsaħħu r-rabta bejn l-appoġġ finanzjarju skont il-baġit tal-UE u r-rispett tal-Istat tad-Dritt u l-Karta tad-Drittijiet Fundamentali, inkluż biex tiġi evitata kwalunkwe diskriminazzjoni bbażata fuq is-sħubija ta' minoranzi nazzjonali. B'mod partikolari, skont il-proposta tal-Kummissjoni, l-Istati Membri jridu jistabbilixxu u jżommu mekkaniżmi effettivi biex jiżguraw il-konformità mad-dispożizzjonijiet rilevanti tal-Karta tad-Drittijiet Fundamentali matul l-implimentazzjoni tal-Pjan kif ukoll jiżguraw ir-rispett tal-prinċipji tal-istat tad-dritt. Meta Stat Membru ma jissodisfax jew ma jkunx għadu jissodisfa dawn il-kundizzjonijiet, il-Kummissjoni mhux se tagħmel il-pagamenti korrispondenti. FFl-aħħar nett, l-Istati Membri se jkunu meħtieġa jissodisfaw ir-rekwiżiti ewlenin għas-sistemi ta' ġestjoni u kontroll, b'mod partikolari billi jiżguraw "Kriterji u proċeduri trasparenti u nondiskriminatorji xierqa għall-għażla tal-operazzjonijiet biex tiġi mmassimizzata l-kontribuzzjoni tal-finanzjament tal-Unjoni lejn il-kisba tal-objettivi tal-Pjan u jiġu rrispettati l-prinċipji tal-ġestjoni finanzjarja tajba, it-trasparenza u n-nondiskriminazzjoni, filwaqt li titqies il-Karta tad-Drittijiet Fundamentali tal-Unjoni Ewropea". Dan se jiżgura r-rispett sħiħ tal-Artikolu 21 tal-Karta tad-Drittijiet Fundamentali, inkluż il-prevenzjoni tad-diskriminazzjoni bbażata fuq is-sħubija ta' minoranzi nazzjonali.

[51] Il-Proposta għal Regolament tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill li jistabbilixxi l-Fond Ewropew għall-koeżjoni ekonomika, soċjali u territorjali, l-agrikoltura u ż-żoni rurali, is-sajd u l-baħar, il-prosperità u s-sigurtà għall-perjodu 2028-2034 u li jemenda r-Regolament (UE) 2023/955 u r-Regolament (UE, Euratom) 2024/2509 - COM(2025) 565 final, 16.7.2025.